

JAMHURI YA MUUNGANO WA TANZANIA

WIZARA YA MIFUGO NA UVUVI

MKAKATI WA DAWATI LA SEKTA BINAFSI

(*PRIVATE SECTOR DESK*)

MWAKA WA PILI WA UTEKELEZAJI (2019/2020)

Kuhamasisha na Kutoa Ufumbuzi wa
Changamoto za Uwekezaji katika
Sekta ya Mifugo na Uvumi

USAID
FROM THE AMERICAN PEOPLE

ASPIRES
Agricultural Sector Policy and Institutional Reforms Strengthening

TADB
Tanzania Agricultural Development Bank
"The Farmers' Bank"

Dalberg

Oktoba, 2019

DIBAJI

Tanzania ina rasilimali nyingi za mifugo na uvuvi ambazo mchango wake ni mdogo katika uchumi wa taifa. Kwa mwaka 2018/19 sekta ya mifugo ilichangia asilimia **7.6** na uvuvi ulichangia asilimia **1.71** kwenye Pato la Taifa. Miogoni mwa sababu za mchango mdogo wa Sekta ya Mifugo na Uvuvi katika uchumi wa taifa imechangiwa na uwekezaji mdogo wa sekta binafsi katika sekta, uzalishaji mdogo wa viwandani na ukosefu wa mitaji na mazingira ya kufanya biashara.

Tanzania kwa mwaka inatumia takribani Tshs. 100 bilioni kwa ajili ya kuagiza maziwa, nyama na samaki kutoka nje ya nchi. Vilevile inatumia kiasi cha shilingi **251** bilioni kuagiza bidhaa za ngozi, chakula cha mifugo na samaki ambapo asilimia **95** vinatoka nje ya nchi, nyavu za kuvulia samaki asilimia **80** zinatoka nje ya nchi na uzalishaji viwandani ni chini ya asilimia **25** ya uwezo wa uzalishaji. Bidhaa hizi zingeweza kuzalishwa hapa nchini na kuleta ajira, kuongeza mapato na kukuza uchumi wa nchi.

Kutokana na changamoto hizi, Wizara ya Mifugo na Uvuvi imeanzishaundaa Dawati la Sekta Binafsi lilitakalokuwa kiunganishi/daraja kati ya Wizara na sekta binafsi hapa nchini ili kurahisinsa utatuzi wa haraka wa changamoto zinazoikabili sekta binafsi kwa kushirikiana na Taasisi, Wakala, Idara mbalimbali za serikali. Pia itaamsha na kuvutia uwekezaji katika mashirika ya Serikali kama NARCO na TAFICO na katika sekta ya mifugo na uvuvi kwa ujumla.

Dawati la Sekta Binafsi litawaunganisha wadau na mabenki na Taasisi za fedha, bima, watoa dhamana za mikopo, watoa huduma wa maandiko ya biashara ikiwa ni pamoja na kuwatembelea na kutembelewa, kutangaza fursa zilizopo, kutengeneza na kutafuta na kuwaandaa wawekezaji.

Muundo wa Dawati utahusisha maafisa wabobezi kwenye masuala ya Uchumi na biashara, Uwekezaji, Sekta Binafsi, masuala ya kibenki, mifugo na uvuvi. Dawati hili litafanya kazi kwa karibu sana na Sekta Binafsi.

Adhma ya Wizara ni kutekeleza kwa ufanisi mipango ya maendeleo ya Taifa, Ilani ya Uchaguzi ya Chama cha Mapinduzi (CCM) ya Mwaka 2015-2020 na maagizo ya viongozi ya kitaifa. Ilani ya Uchaguzi ya CCM ya mwaka 2015-2020, Ibara ya **25 (a-q)** na **27 (a-p)** inaiagiza Serikali kufanya mageuzi katika sekta ya mifugo na uvuvi ili kuongeza uzalishaji, thamani na kutafuta masoko ya uhakika. Pia majukumu hayo yameainishwa katika Programu ya Kuendeleza Sekta ya Kilimo Awamu ya Pili (Agriculture Sector Development Programme – ASDP II), Mpango wa Maendeleo wa Miaka Mitano Awamu ya Pili (Five Year Development Plan II -FYDP II), n.k.

Mheshimiwa Dkt. John Pombe Joseph Magufuli, Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania wakati wa kampeni za Uchaguzi Mkuu wa Mwaka 2015 na hata baada ya kuchaguliwa aliahidi kufanya mageuzi makubwa katika sekta hizi. Aidha, katika mikutano mbalimbali amekuwa akisisitiza Wizara kutumia fursa zilizopo katika kufanya mageuzi katika Sekta ya Mifugo. Rais amekuwa akihoji kwanini tuagize samaki nje ya nchi, wakati tuna bahari, maziwa na mito yenye rasilimali nyingi? Kwa nini tuagize viatu na nyama kutoka nje wakati tunayo mifugo mingi inayotuzunguka? Maswali haya ya Mheshimiwa Rais ni maagizo na maelekezo kwa Wizara.

Hivyo, Wizara imedhamiria kufufua na kukuza Sekta za Mifugo na Uvuvi kwa kushirikiana na Sekta Binafsi kuhakikisha tunaimarisha miundombinu, upatikanaji wa pembejeo, malisho, uanzishwaji na uimariswaji wa viwanda vyta uchakataji wa mazao ya mifugo na uvuvi, upatikananji wa huduma za ugani na wataalamu mbalimbali watakaohudumu katika kila nyaja ya sekta hizi ili kuhakikisha zinafanya vizuri. Kwa kufanya hivyo sekta hizi zitatoa ajira kwa Watanzania walio wengi, kuchangia katika lishe na kipato na pia kuchangia kwa kiasi kikubwa katika Pato la Taifa.

.....
Luhaga Joelson Mpina (Mb)

WAZIRI WA MIFUGO NA UVUVI

OKTOBA, 2019

YALIYOMO

DIBAJI	i
ORODHA YA MAJEDWALI	vi
ORODHA YA VIELELEZO.....	vii
1 UTANGULIZI	1
2 SEKTA YA MIFUGO	1
2.1 Tasnia ya Maziwa	2
2.1.1 Uzalishaji wa Maziwa	2
2.1.2 Changamoto na maeneo ya kipaumbele kwenye uzalishaji wa maziwa	3
2.1.3 Ukusanyaji, Usindikaji na Masoko	4
2.1.4 Changamoto na maeneo ya kipaumbele kwenye ukusanyaji maziwa	4
2.1.5 Changamoto na maeneo ya kipaumbele kwenye usindikaji wa maziwa	5
2.1.6 Uingizaji wa Maziwa kutoka nje ya nchi	6
2.1.7 Mapendekezo	6
2.2 Tasnia ya Nyama Uzalishaji na Usindikaji Nyama	7
2.2.1 Changamoto za Kisera na Mapendekezo katika Nyama.....	8
2.2.1.1 Changamoto za Kisera	8
2.2.1.2 Mpendekezo.....	8
2.3.1 Changamoto za Kisera na Mapendekezo kwa Kuku	10
2.3.1.1 Changamoto za Kisera	10
2.3.1.2 Mapendekezo	10
2.4 Tasnia ya Ngozi	10
2.4.1 Changamoto za Kisera na Mapendekezo kwa Ngozi	12
2.4.1.1 Changamoto za Kisera.....	12
2.4.1.2 Mapendekezo	12
2.5 Vyakula vya Mifugo.....	12
2.5.1 Changamoto za Kisera na Mapendekezo	12
2.5.1.1 Changamoto za Kisera	12
2.5.1.2 Mapendekezo	13
3 SEKTA YA UVUVI	14
3.1 Mahitaji ya Samaki Nchini	15

3.1.1	Mahitaji ya Samaki katika Viwanda	16
3.1.2	Uvuvi katika Bahari Kuu	17
3.1.3	Biashara na Tozo za Samaki Ziwa Victoria.....	19
3.2	Changamoto za Kisera na Mapendekezo kwa Uvuvi	20
3.2.1	Changamoto za Kisera.....	20
3.2.2	Mapendekezo	21
3.3	Ufugaji wa Samaki	21
3.3.1	Ufugaji wa Samaki katika Mabwawa	21
3.3.2	Ufugaji wa Samaki katika Vizimba	22
3.3.3	Uzalishaji wa Vifaranga vya Samaki.....	23
3.4	Changamoto za Kisera na Mapendekezo ya Ukuzaji Viumbe Maji.....	24
3.4.1	Changamoto za Kisera.....	24
3.4.2	Mapendekezo	24
4	UTEKELEZAJI WA MKAKATI WA DAWATI MPAKA OKTOBA 2019.....	25
4.1	Kutambua Taarifa za Wawekezaji na Wadhibiti.....	25
4.2	Kujenga Mazingira ya Uwekezaji	25
4.2.1	Mashirikiano katika Utendaji	25
4.2.2	Mikopo ya Uwekezaji na Dhamana	26
4.2.3	Uwekezaji wa NARCO, TAFICO, TALIRI na TVLA	27
4.2.4	Kutatua Changamoto na Migogoro ya Kimaamuzi	27
4.3	Udhibiti wa Bidhaa kutoka Nje kwa Kuongeza Uzalishaji wa Ndani	28
4.3.1	Chakula cha Mifugo.....	28
4.3.2	Uvuvi katika EEZ.....	29
4.3.3	Tathmini ya Zao la Ngozi	29
4.3.4	Makubaliano ya Viwanda vya Kimkakati vya Maziwa	29
4.4	Vijarida vya Mnyororo wa Thamani.....	30
4.5	Kuitangaza Sekta ya Mifugo na Uvuvi	30
4.6	Mambo Mtambuka	31
4.6.1	Wadau Waliohudumiwa na Dawati	31
4.6.2	Vyama vya Ushirika vya Wavuvi	31
4.6.3	Vyama vya Ushirika vya Wafugaji.....	33

4.6.4	Bima na Mifuko ya Jamii.....	35
5	MUUNDO NA MAJUKUMU YA DAWATI LA SEKTA BINAFSI	35
6	CHIMBUKO NA VIPAUMBELE VYA UTEKELEZAJI	36
6.1	Chimbuko la Mkakati.....	36
6.2	Vipaumbele vya Utekelezaji Mkakati	37
7	MPANGO KAZI WA KAZI ZA DAWATI LA SEKTA BINAFSI 2019/20.....	38

ORODHA YA MAJEDWALI

Jedwali Na 1. Hali ya uingizaji wa maziwa kutoka nje ya nchi mwaka 2010 mpaka 20186

Jedwali Na 2. Mlinganyo wa Tozo za Mrahaba kwa Tanzania, Uganda na Kenya 20

ORODHA YA VIELELEZO

Kielelezo Na 1 Maeneo ya Utekelezaji wa Mkakati	1
Kielelezo 2. Mtiririko wa uzalishaji wa maziwa kuanzia 2001/2002 hadi 2018/2019	3
Kielelezo Na 3. Hali ya Uchakataji Maziwa kwa mwaka 2018 na 2019	5
Kielelezo Na 4. Uzalishaji wa Nyama nchini kuanzia mwaka 2009 mpaka 2016	8
Kielelezo Na 5. Uzalishaji na Uingizaji wa Nyama ya Kuku.....	9
Kielelezo Na 6. Uzalishaji wa Ngozi na Thamani kwa Mwaka 2018 na 2019	11
Kielelezo Na 7. Kiasi cha Samaki katika Maji ya Uvvi Tanzania.....	14
Kielelezo Na 8. Hali ya Mahitaji, Uvunaji na Uingizaji wa Samaki	16
Kielelezo Na 9. Usindikaji wa Samaki katika Viwanda	17
Kielelezo Na 10. Kiasi na Samaki aina Jodari wanaovuliwa EEZ	18
Kielelezo Na 11. Uzalishaji wa Samaki katika EEZ kwa Mwaka 2009 mpaka 2018.....	18
Kielelezo Na 12: Mtawanyiko wa Mfumo na Mazao ya Ukuzaji Viumbe Maji	22
Kielelezo Na 13. Uzalishaji wa Vifaranga vya Tilapia na Kambale.....	24

1 UTANGULIZI

Wizara ya Mifugo na Uvuvi inasimamia sekta kuu mbili za uzalishaji, ikiwemo sekta ya mifugo na sekta ya uvuvi. Kulingana na maeneo ya uzalishaji katika sekta hizi mbili mkakati unajikita, kwa upande wa mifugo kwenye tasnia za maziwa, nyama, kuku, ngozi na chakula cha mifugo na upande wa sekta ya uvuvi ni uvuvi wa majini na ukuzaji viumbe maji. Kielelezo Na 1 kinaonyesha maeneo na mazao makuu 7 ya Wizara na ndiyo yanajumuishwa katika Mkakati wa Dawati la Sekta Binafsi kwa Mwaka 2019/20.

1. Maziwa

2. Nyama

3. Kuku

4. Ngozi

5. Chakula cha Mifugo

6. Uvuvi

7. Ukuzaji Viumbe Maji

Kielelezo Na 1 Maeneo ya Utekelezaji wa Mkakati

2 SEKTA YA MIFUGO

Tanzania ni nchi ya pili Barani Afrika kwa wingi wa ng'ombe baada ya Ethiopia na zaidi ya asilimia 90 ya idadi ya mifugo iliyopo nchini ni ya asili yenye sifa za kuhimili magonjwa na kustawi vizuri katika mazingira yaliyopo nchini. Takwimu za mwaka 2019/20 zinaonyesha kuwa, Tanzania ina ng'ombe **32.2** milioni, mbuzi **20** milioni na kondoo **5.5** milioni, kuku wa asili **38.5** milioni, kuku wa kisasa **40.6** milioni, nguruwe **2** milioni na punda wapatao **636,997**. Kaya takriban **4.6** milioni zinajihuisha na ufgaji, ikiwa ni asilimia **50** ya kaya zote nchini (National Panel Survey, 2012). Kulingana na takwimu hizi rasimali ya mifugo ina mchango mkubwa katika maendeleo ya nchi, kuondoa umasikini na usalama wa chakula na lishe. Pia, mifugo huchangia katika uchumi wa kaya vijijini na licha ya ajira, mifugo hutoa lishe bora, kipato kwa matumizi ya kila siku na majukumu ya kijamii, mali inayohamishika, akiba, mbolea, kilimo na usafirishaji.

Sekta ya Mifugo imekua na kufikia asilimia **4.9** mwaka 2018 ukilinganisha na ukuaji wa asilimia **2.7** mwaka 2006. Aidha, takwimu za mchango wa sekta ya mifugo kwenye Pato la Taifa zinaonesha kuongeza kutoka asilimia **5.9** mwaka 2005 kufikia asilimia **7.6** mwaka 2018. ambapo asilimia 40% huchangiwa na nyama, 30% huchangiwa na maziwa na asilimia 30% hutokana na bidhaa zingine za mifugo. Hata hivyo, uchangiaji huu katika pato la taifa unaweza kuongezeka iwapo utahusisha uchangiaji wa samadi na wanyama kazi.

Ukuaji huo mdogo unatokana pamoja na changamoto za sekta ni kukua kwa kasi kwa sekta nyingine za kiuchumi nchini. Hata hivyo, upo uwezekano wa kuongeza uzalishaji na tija katika sekta ya mifugo na kuchangia kwenye pato la Taifa iwapo uwezo wa ardhi uliopo wa kuhimili hadi uniti za mifugo milioni 20 utatumika kikamilifu. Aidha, ongezeko la idadi ya watu, kuongezeka kwa miji, na kipato kunatarajia kuongeza mahitaji ya ndani ya nyama, maziwa na mayai. Kwa kuzingatia eneo la jiografia ya nchi kuna fursa kubwa ya usafirishaji, na hivyo kupata fedha za kigeni kutokana na kuuza nje mazao/bidhaa za mifugo.

Pamoja na ongezeko la uchangiaji katika Pato la Taifa Sekta ya Mifugo imekuwa ikipanda ikipainda katika uzalishaji wa mazao yake . Kuanzia mwaka 2005 uzalishaji wa nyama uliongezeka kutoka tani **378,500** hadi kufikia tani **690,629** mwaka 2018 ambapo sehemu kubwa ilitokana na mifugo ya asili. Pia, uzalishaji wa maziwa uliongezeka kutoka lita **1.38** bilioni hadi lita **2.7** bilioni kwa mwaka. Vilevile, uzalishaji wa mayai uliongezeka kutoka mayai **1.8** bilioni hadi **3.6** bilioni. Katika kipindi hicho, ulaji wa nyama kwa mtu kwa mwaka uliongezeka kutoka kilo **11** hadi kilo **15**, unywaji wa maziwa kutoka lita **39** hadi **47** na ulaji wa mayai kutoka **53** hadi **106** wakati viwango vya ulaji vilivyopendekezwa na Shirika la Chakula na Kilimo la Umoja wa Mataifa (FAO, 2011) ni kilo **50** za nyama, lita **200** za maziwa na mayai **300** kwa mtu kwa mwaka.

Dira ya sekta ya mifugo ni kuwa na "sekta ya mifugo ambayo ifikapo mwaka 2025 kwa sehemu kubwa itakuwa na ufugaji wa kisasa na endelevu, yenye mifugo bora, yenye uzalisahji mzuri, inayoendeshwa kibiashara na yenye kuboresha lishe ya mtanzania, kuinua kipato cha mfugaji na Taifa na kuhifadhi mazingira".

Ili kufikia malengo haya serikali kwa kushirikiana na sekta binafsi haina budi kuwekeza kwenye maeneo makuu yafuatayo:

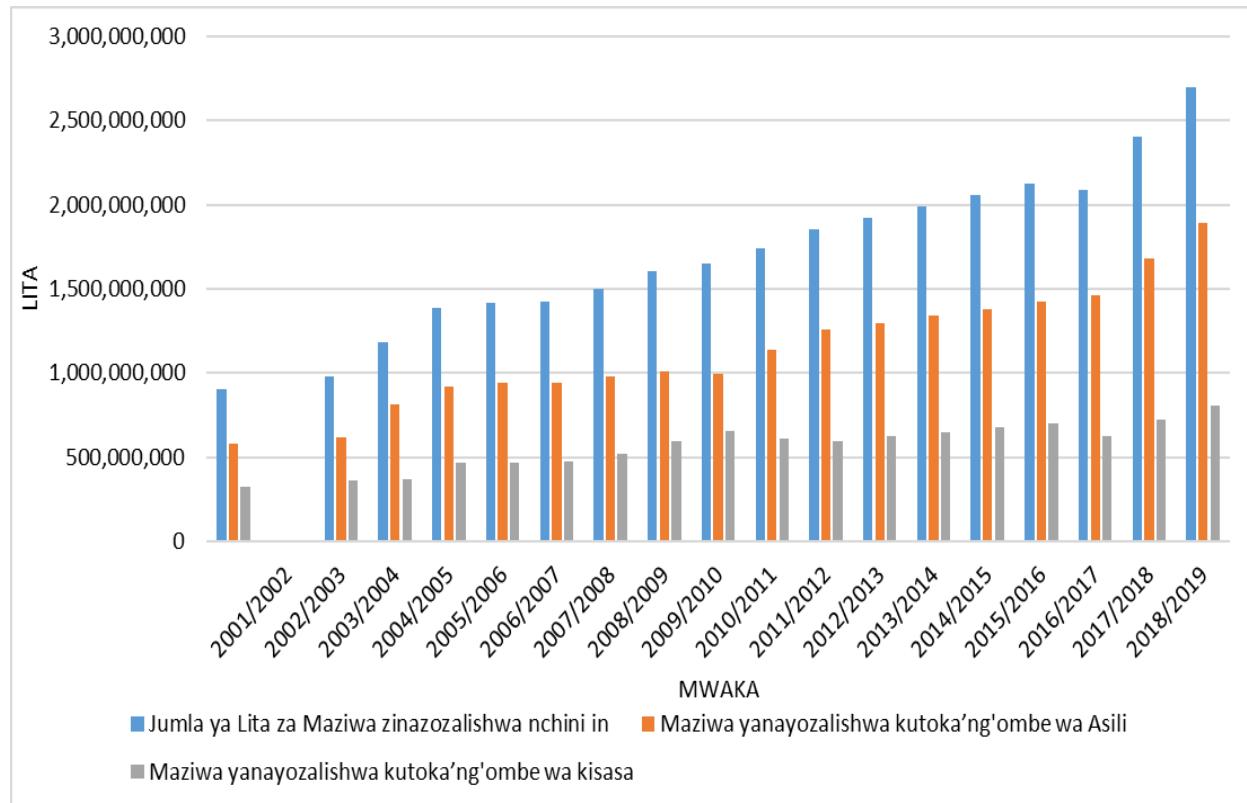
- a) Kuboresha mpango wa matumizi bora ya ardhi, maji na nyanda za malisho;
- b) Kuongeza uzalishaji wenye tija na faida;
- c) Kuongeza thamani ya mazao na biashara; na
- d) Kuboresha mazingira ya biashara.

2.1 Tasnia ya Maziwa

2.1.1 Uzalishaji wa Maziwa

Uzalishaji wa maziwa umeongezeka kutoka lita milioni **9.5** mwaka 2001/2002 hadi lita bilioni **2.7** kwa mwaka 2018/2019 ambapo wastani wa lita milioni 900 ni kutoka kwa ng'ombe wa kisasa ($\frac{1}{3}$) ambao kwa idadi ni ng'ombe 1,294,882 na lita bilioni 1.8 kutoka ng'ombe wa asili ($\frac{2}{3}$). Mchango kwa pato la Taifa umefikia asilimia **30** kwa pato

ghafi la mifugo (livestock GDP) na asilimia **1.2** ya Pato Ghafi la Taifa (National GDP). Kielelezo Na. 2 kinaonesha mtiririko wa uzalishaji wa maziwa kutoka mwaka 2001/2002 hadi 2018/19.

Kielelezo 2. Mtiririko wa uzalishaji wa maziwa kuanzia 2001/2002 hadi 2018/2019

Mtiririko unaonesha ongezeko la kiasi cha maziwa kila mwaka ambao unatokana na ongezeko la idadi ya ng'ombe wa maziwa, uboreshaji wa mfumo wa ukusanyaaji wa maziwa, pamoja na Wizara kuendelea kuboresha mashamba ya kuzalisha mifugo ili kuongeza uzalishaji na kuboresha kosaafu za ng'ombe wa asili.

2.1.2 Changamoto na maeneo ya kipaumbele kwenye uzalishaji wa maziwa

- (1) Uzalishaji mdogo wa maziwa unaotokana na idadi ndogo ya ng'ombe wa maziwa, kupungua kwa uzalishaji wa maziwa kwa zaidi ya asilimia 37.9 - 60.9 wakati wa kiangazi kutokana na uhaba wa malisho na ufugaji wa ng'ombe usio na tija.
- (2) Wafugaji kutofuga kibashara na upatikanaji wa mikopo na dhamana

Kwa hiyo, maeneo ya kipaumbele kwenye kuboresha uzalishaji wa maziwa ni:

- (1) Kuongeza idadi ya ng'ombe wa kisasa kwa kujenga uwezo wa wafugaji katika kutumia huduma za uhimilishaji kwa ng'ombe wa asili ili kupata kosaafu bora.
- (2) Kuboresha malisho ya asili kwa kuainisha, kupima, kumilikisha maeneo ili wafugaji waendeleze nyanda za malisho na kufuga idadi ya ng'ombe kulingana na uwezo wa eneo na kutumia mbinu za kuhifadhi malisho na kuongeza matumizi ya vyakula vya ziada.
- (3) Kuweka mkakati wa kusindika maziwa mengi ambayo yanazalishwa wakati wa masika na kutengeneza bidhaa za muda mrefu kama UHT, maziwa ya unga na jibini. Kwa sasa wazalishaji wa UHT ni viwanda 4 (ASAS, AZAM, MilkCom, Tanga Fresh) hakuna kiwanda kinachotengeneza maziwa ya unga.

2.1.3 Ukusanyaji, Usindikaji na Masoko

Ukusanyaji

Vituo vya kukusanya maziwa vilivyoko vinasimamiwa na kuendeshwa na vyama vya ushirika vya wafugaji, wasindikaji na wachuuzi au wafanyabiashara ambao hukusanya maziwa na kuuza kwenye viwanda au kwa walaji moja kwa moja. Kwa sasa kuna vituo **184** vya kupoozea na kukusanya maziwa nchini. Vituo hivi vinakadiriwa kukusanya maziwa kiasi cha lita **97,319,306** kwa mwaka. Hii ni sawa na asilimia 55% ya maziwa ambayo yanaingia kwenye mfumo wa soko. Takribani asilimia 30% sawa na vituo 55 ndio vyenye vifaa vya kupoza maziwa

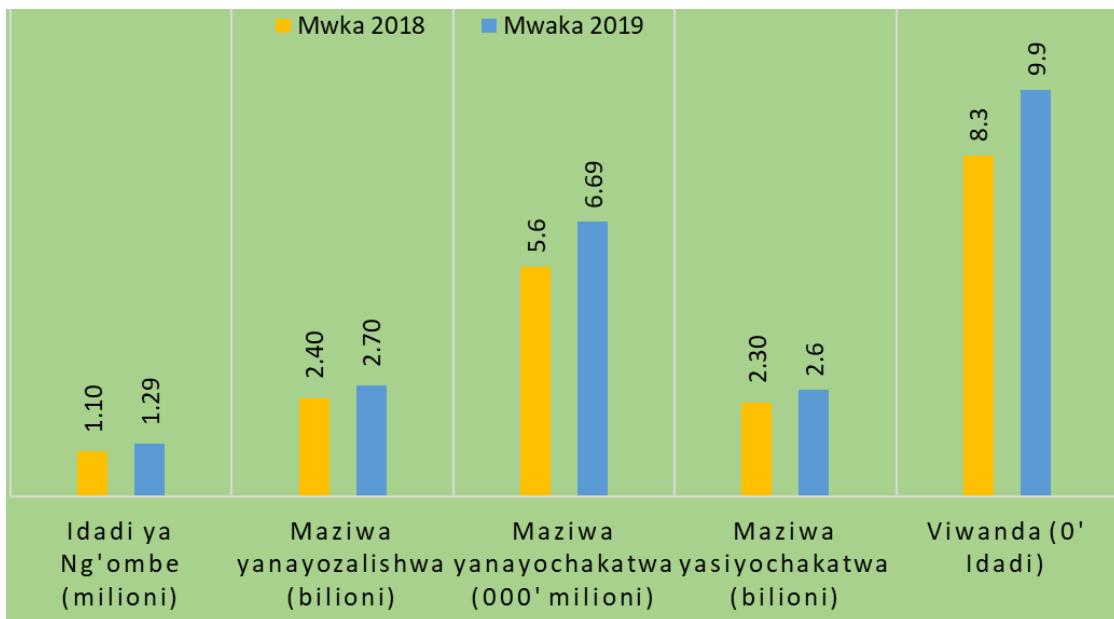
2.1.4 Changamoto na maeneo ya kipaumbele kwenye ukusanyaji maziwa

- (1) uhaba wa maziwa wakati wa kiangazi
- (2) kutokuwa na vikundi vya wafugaji
- (3) uwekezaji mdogo kwenye vifaa vya ukusanyaji

Usindikaji wa Maziwa

Viwanda vya maziwa nchini vipo **99** vyenye uwezo kwa jumla kusindika maziwa lita **862,100** kwa siku ila kwa sasa vinasindika lita **194,335** kwa siku (sawa na asilimia

22.5) kati ya hivyo **93** ndiyo vinafanya kazi na **7** havifanyi kazi kama Kiambatisho 1 kinavyoonesha (Kielelezo Na 3).

Kielelezo Na 3. Hali ya Uchakataji Maziwa kwa mwaka 2018 na 2019

2.1.5 Changamoto na maeneo ya kipaumbele kwenye usindikaji wa maziwa

- (1) Upatikanaji wa maziwa ya kutosha hasa wakati wa kiangazi
- (2) Gharama kubwa za usindikaji zinazoongezwa na tozo VAT kwenye maziwa na bidhaa zake zilizosindikwa kwa kiwango cha asilimia 18%, umeme, maji, usafirishaji, vifungashio na vipuri vya mashine za kusindika maziwa.
- (3) Mifumo ya ukusanyaji maziwa
- (4) Viwanda kutokuwa na vituo/vifaa vya kutosha kukusanya maziwa
- (5) Waatalam wa fani ya usindikaji maziwa (milk processing technicians)
- (6) Ushindani mkubwa kutoka kwenye mfumo wa soko lisilo rasmi.

Masoko

Kwa takwimu za 2017/18, unywaji wa maziwa kwa mtu kwa mwaka ni 47. Inakisiwa kuwa kiwango cha ukuaji wa unywaji wa maziwa kwa mwaka hapa nchini ni **3.2%**-

3.5%. Ongezeko la uzalishaji na usindikaji wa maziwa 2017/2018 kumesababisha kuongezeka kwa unywaji wa maziwa hadi lita **47** kwa mtu kwa mwaka.

Aidha, kuna biashara holela wa maziwa ghafi mitaani yapatayo wastani wa lita 2.03 bilioni yenye thamani Tshs. 120 bilioni kwa mwaka na zaidi ya asilimi 20 ya maziwa yaliyopo sokoni huingia kwa njia za magendo kupitia bandari bubu na mipakani.

2.1.6 Uingizaji wa Maziwa kutoka nje ya nchi

Maziwa yanayoingizwa kutoka nje, huingizwa kwa matumizi ya moja kwa moja na mengine yanatumika katika viwanda vyetu vya ndani kutengeneza bidhaa mbalimbali zinazotokana na maziwa. Bidhaa zinazoingizwa ni maziwa ya unga (53%), UHT (12%), jibini (8%), siagi (2%), ice cream (6%) yoghurt (2%) na bidhaa zingine za maziwa (3%).

Uagizaji toka nje kwa mwaka 2018/2019 ni lita milioni **18.62** na kwa miaka 5 iliyopita Tanzania ilitumia wastani wa Dola za Kimarekani (US\$) milioni **9.92** kuagiza maziwa kutoka nje ya nchi. Jedwali Na.1 linaonesha hali ya uingizwaji wa maziwa nchini na thamani kuanzia mwaka 2010 hadi mwaka 2018.

Jedwali Na 1. Hali ya uingizaji wa maziwa kutoka nje ya nchi mwaka 2010 mpaka 2018

Mwaka	LMEs (Lita)	Thamani kwa FOB (TZS)
2010	24,988,557.00	10,552,980,693
2011	106,139,102.37	53,367,553,062.67
2012	21,826,747.88	20,436,837,226
2013	25,352,096.06	11,240,691,501.18
2014	10,711,171.30	11,483,158,021.90
2015	10,737,346.53	13,691,805,648.54
2016	17,113,041.13	23,611,513,124.00
2017	20,339,896.00	27,844,390.40
2018	24,644,543.30	30,531,007,871.49

2.1.7 Mapendekoz

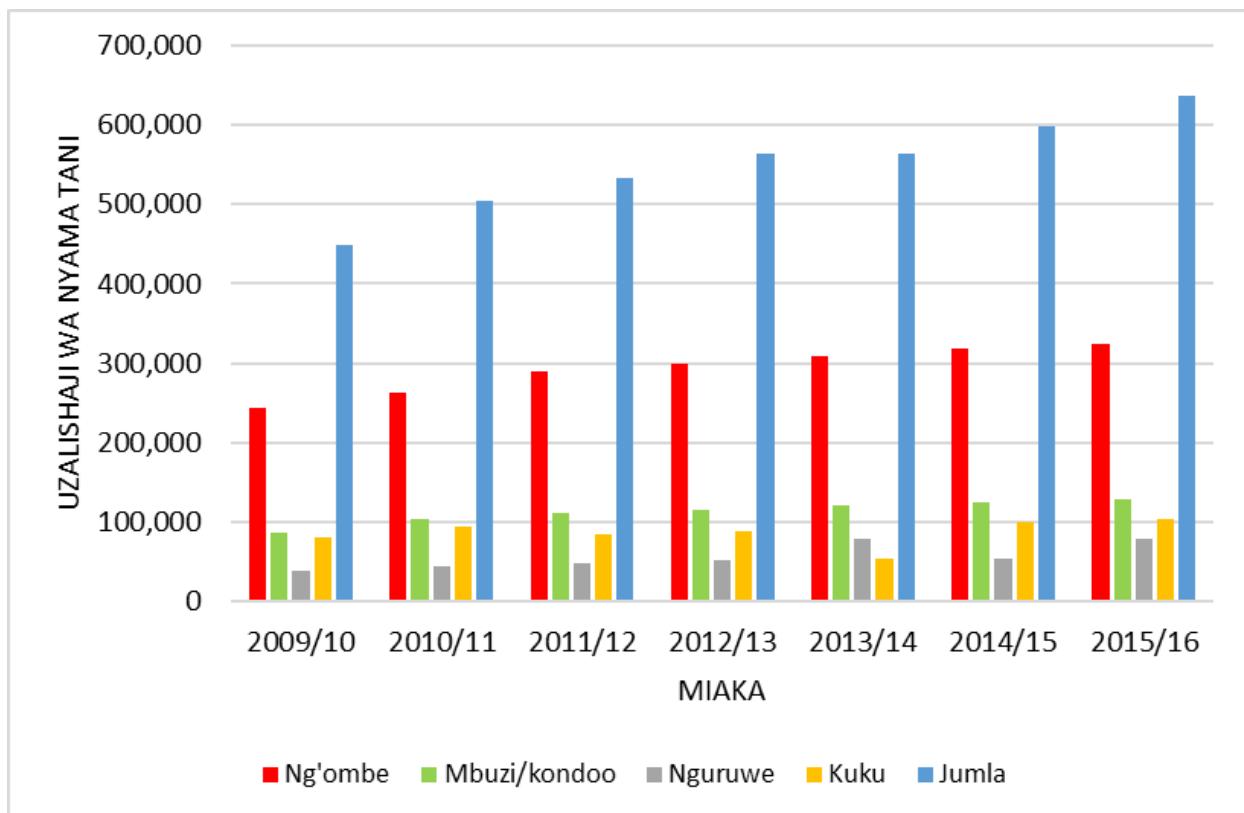
- a) Serikali iimarishe mfumo wa ukusanyaji wa maziwa kutoka kwa wazalishaji kutoka katika nyanda zote za uzalishaji;

- b) Serikali ikuze usindikaji wa maziwa kutoa motisha kwa viwanda vyta usindikaji maziwa ili vizalishe katika uwezo wake;
- c) Serikali isaidie kupatikana kwa mbali na kosafu bora za ng'ombe wa maziwa ili kuongeza tija ya uzalishaji;
- d) Serikali itoe msaada wa kitalaam wa kuzalisha maziwa na matumizi ya teknolojia sahihi za uzalishaji maziwa ili kuongeza tija;
- e) Serikali kuangalia kwa kina namna nzuri ya kuingiza maziwa ya unga nchini kwa viwanda hasa wakati wa kiangazi kwenye uhaba wa maziwa; na
- f) Sekta binafsi iwekeze kwa uwazi na kushirikiana na serikali katika kutatua changamoto na kuhakikisha wanatengeneza bidhaa zenyet ubora ili kukidhi mahitaji ya soko ndani na nje ya nchi na kuzitangaza .

2.2 Tasnia ya Nyama Uzalishaji na Usindikaji Nyama

Nyama nyekundu nchini inachangia asilimia **82** kwenye tasnia ya nyama. Wanyama hai wanaouzwa kwa mwaka ni ng'ombe **2.3** milioni, mbuzi **2** milioni; kondoo **0.4** milioni. Uzalishaji wa nyama kwa mwaka 2018/19 ni tani **690,629** huku mahitaji yakiwa ni tani **1.62** milioni na uchinjani ni asilimia **8-10** kwa mwaka. Ng'ombe wanaochinjwa wana uzito wa wastani kilo **100 - 170** kwa ng'ombe (Kielelezo Na 4).

Viwanda vyta nyama vilivyopo ni **32** na vinauwezo wa kuzalisha tani **626,992** za nyama kwa mwaka. Ugizaji wa nyama kutoka nje wa wastani wa tani **2,000** kwa mwaka kabla ya kuongeza tozo. Aidha, mwaka wa 2018/19 baada ya ongezeko la tozo uagizaji ulishuka kufikia tani **516.63**.

Kielelezo Na 4. Uzalishaji wa Nyama nchini kuanzia mwaka 2009 mpaka 2016

2.2.1 Changamoto za Kisera na Mapendekezo katika Nyama

2.2.1.1 Changamoto za Kisera

Kwa sasa tasnia ya nyama ina changamoto kubwa ya upatikanaji wa ng'ombe bora, miundombinu isiyotosha, magonjwa ya mifugo, upatikanaji wa chakula bora cha mifugo, muundo wa wafugaji na upatikanaji wa watalaanam.

2.2.1.2 Mpendekezo

- Serikali iongeze juhudzi za kuhamasisha ufugaji bora wa kibiashara katika mfumo wa ranchi na kuboresha malisho;
- Serikali kwa kushirikiana na wadau waboreshe kosaafu za mifugo ya asili ili kuongeza tija; na
- Serikali kwa kushirikiana na sekta binafsi iboreshe huduma za ugani ili kuendeleza tasnia ya nyama, kuanzisha vyama vya wazalishaji na wafanyabiashara wa nyama

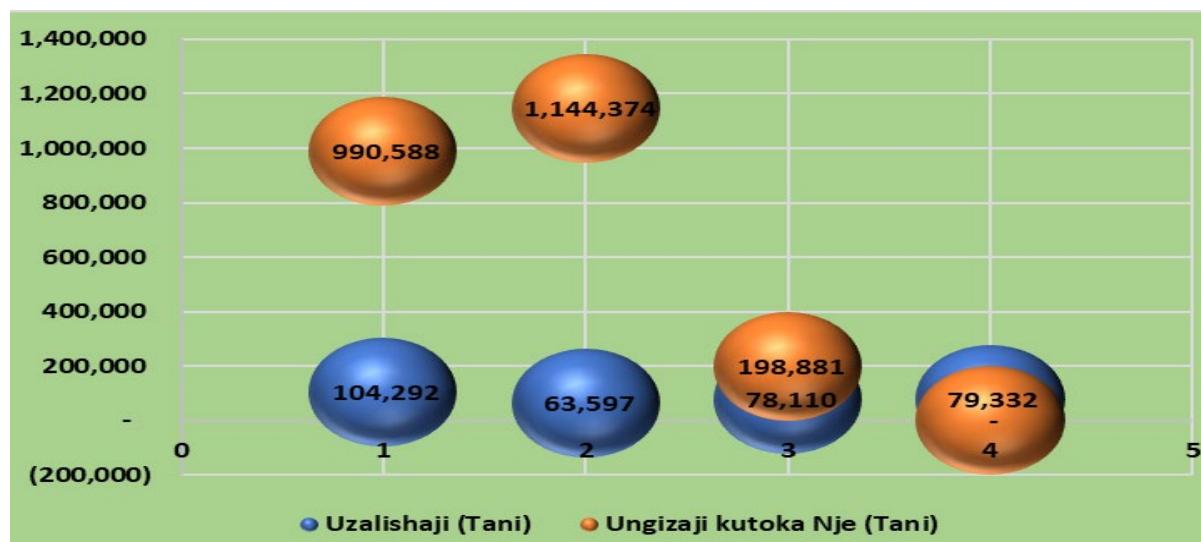
na kuendeleza utambuzi na usajili wa mifugo na kuweka mfumo wa ufuatiliaji kwa ajili ya kuzalisha nyama bora na salama.

2.3 Tasnia ya Kuku

Wafugaji wa kuku Tanzania ni kaya **3.7** milioni na idadi ya kuku ni **79.1** milioni ambapo kuku wa asili ni **38.5** milioni na kuku wa kisasa ni **40.6** milioni. Uzalishaji wa nyama ya kuku ni wastani wa tani **78,110** kwa mwaka (Kielelezo Na 5).

Viwanda vyta kusindika nyama ya kuku viko **10** vyenye uwezo wa kusindika kuku **39,800** kwa siku wakati ulaji wa nyama ya kuku: kilo **2.07** kwa mtu/mwaka na ulaji wa mayai ni **106** kwa mtu/mwaka badala ya mayai 300 kama ilivyopendekezwa na FAO. Aidha, uzalishaji wa mayai ni **3.6** bilioni kwa mwaka na uzalishaji wa vifaranga ni **50.9** milioni kwa mwaka.

Hata hivyo, kumekuwa na uagizaji mkubwa wa nyama ya kuku kutoka mataifa mengine ikionyesha kuwa mahitaji ya nyama na mayai ya kuku ni makubwa. **Kielelezo Na 5** kinaonyesha kuwa hali ya mahitaji ya nyama ya kuku nchini kwa mwaka 2018 na 2019 ni makubwa kuliko miaka ya nyuma. Uzalishaji wa kuku nchini ni mdogo sana ukilinganisha na halihalisi ya mahitaji ya kuku.

Kielelezo Na 5. Uzalishaji na Uingizaji wa Nyama ya Kuku

2.3.1 Changamoto za Kisera na Mapendekezo kwa Kuku

2.3.1.1 Changamoto za Kisera

Uzalishaji wa kuku nchini umekuwa ukikumbwa na magonjwa, upatikanaji na ubora wa vyakula, uhaba wa watalaam, tija kwa kuku wa asili, muundo wa vyama vya wafugaji na kukosekana kwa kanuni ya kusimamia uzalishaji wa vifaranga vya kuku na uzalishaji.

2.3.1.2 Mapendekezo

- a) Kufanya tathmini ya mahitaji ya nyama Serikali iimarishe utoaji huduma za kitalaam kwa wafugaji wa kuku;
- b) Kukuza teknolojia sahihi za kuzalisha na kufuga kuku;
- c) Kutathmini na kusajiri aina bora za kuku wa kienyeji; na
- d) Kukuza uwekezaji katika uzalishaji, usindikaji na masoko ya tasnia ya kuku nchini.

2.4 Tasnia ya Ngozi

Tanzania ni nchi ya **14** kwa uzalishaji wa ngozi Afrika na asilimia **70** ya ngozi zinazozalishwa huuzwa ghafi nje ya nchi. Mwenendo wa soko la ngozi kama inavyoonyesha katika **Kielelezo Na 64** nikuwa usafirishaji wa ngozi ghafi ya ng'ombe kwenda nje ni mkubwa sana ikilinganishwa na ngozi iliyosindikwa kwa kiwango cha kati (wet blue). Uuzaji wa ngozi ghafi nje ya nchi umeongezeka kwa asilimia **80** kati ya mwaka 2016/17 na mwaka 2018/19 na kuongeza mapato kwa asilimia **127**.

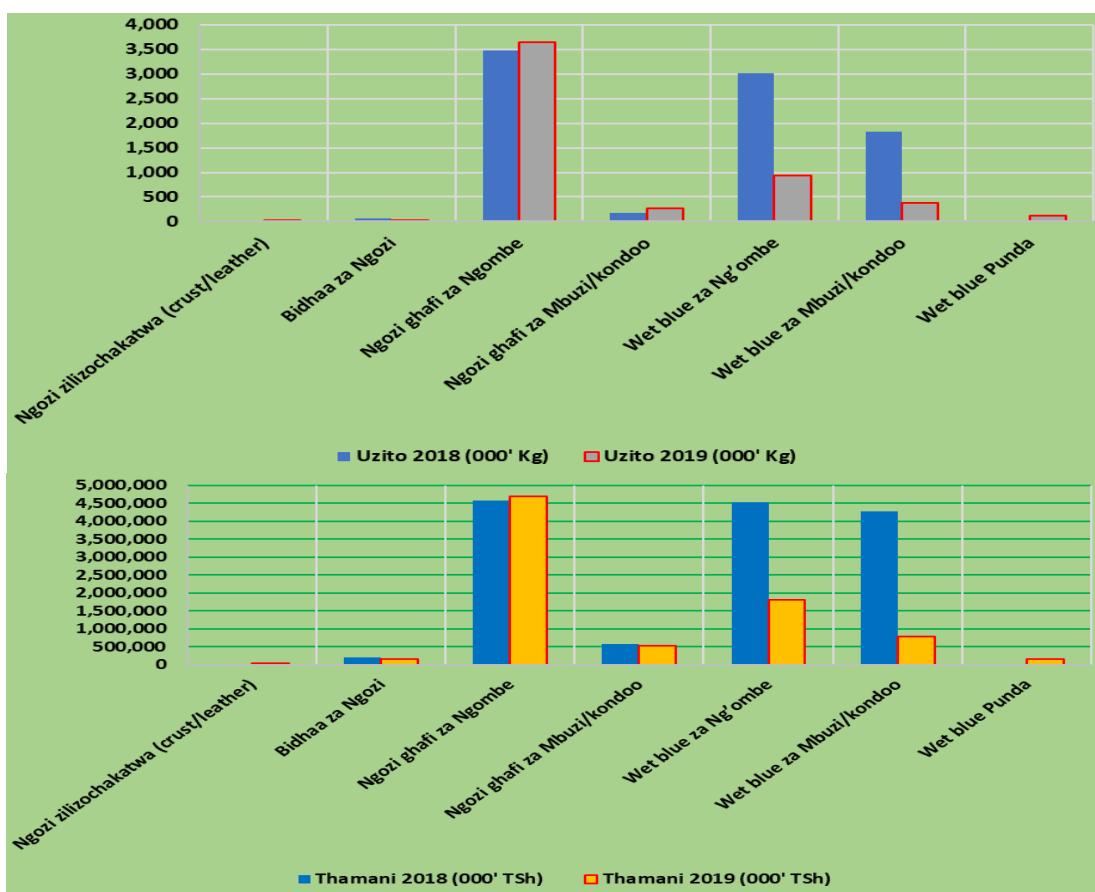
Kwa sasa kuna viwanda **9** vya kuchakata ngozi, **7** vinachakata ngozi hadi hatua ya wet blue na **2** vinachakata hadi hatua ya mwisho (finished leather).

Idadi ya ngozi zinazoingia viwandani kwa ajili ya kusindikwa ni ndogo ambapo takwimu za mwaka 2017/18 zinaonyesha vipande **261,523** vya ngozi za ng'ombe na **1,705,428** vya ngozi za mbuzi/kondoo ndivyo vilizosindikwa. Hii inamaanisha kuwa jumla ya ngozi ghafi za ng'ombe **503,877** na za mbuzi/kondoo **2,410,090** ndizo ziliingia viwandani. Hata hivyo, mwaka 2017/18, vipande vya ngozi zilizosindikwa hadi kufikia hatua ya wet blue vimepungua kutoka vipande vya ngozi za ng'ombe **1,215,030** vyenye thamani ya

Tshs. **34.7** bilioni mwaka 2016/17 hadi vipande **292,394** vyenye thamani ya Tshs. **3.255** bilioni.

Tathmini inaonyesha pamoja na kwamba kumekuwa na ongezeko la mapato kutokana na mauzo yaliyoongezeka ya ngozi ghafi lakini ni kiasi kidogo sana ukilinganisha na fedha tunayoipoteza kama tungeweza kusindika ngozi yetu kufikia hatua ya *wet blue* na *finished leather* kwa kuangalia thamani ya wet blue katika **Kielelezo Na 6.**

Kwa upande wa bidhaa za ngozi, jumla ya jozi za viatu zinazotengenezwa nchini ni **1.2** milioni wakati mahitaji ni jozi **54** milioni kwa mwaka. Tanzania huagiza wastani wa jozi **50** milioni. Aidha, kwa mujibu wa takwimu zilizotolewa na Ofisi ya Takwimu ya Taifa (NBS) pamoja na Mamlaka ya Mapato Tanzania (TRA) zinaonesha Tanzania inatumia wastani wa Dola za Kimarekani **51,216,732** kuagiza bidhaa za ngozi kama viatu, mikanda, mabegi, pochi na majaketi.

Kielelezo Na 6. Uzalishaji wa Ngozi na Thamani kwa Mwaka 2018 na 2019

2.4.1 Changamoto za Kisera na Mapendekezo kwa Ngozi

2.4.1.1 Changamoto za Kisera

Umuhimu wa ngozi kama mazao ya kibiashara haijaakisi mahitaji ya wafugaji na imesababisha kuduma kwa tasnia ya ngozi. Ubora wa ngozi haukidhi mahitaji ya soko la ndani na nje kwa sababu ya ufugaji na usimamizi wa mifugo usio bora kama upigaji chapa mbovu, kutokudhibiti wadudu wa ngozi (kupe) na magonjwa yanayoenezwa na kupe, uchunaji mbovu, kuhifadhi na kuchakata.

2.4.1.2 Mapendekezo

- a) Serikali isimamie upigaji chapa sahihi, uchinjaji, uchunaji, uhifadhi na utunzaji wa ngozi;
- b) Serikali ikuze biashara ya ngozi kulingana madaraja na kukuza taarifa za masoko na huduma; na
- c) Serikali ianzishe na kukuza ubora na ijenge mazingira ya kuwekeza katika uchakataji wa ngozi.

2.5 Vyakula vya Mifugo

Chakula cha mifugo ni kiambata muhimu cha uzalishaji wa mifugo kikichangia asilimia **75** ya gharama za uzalishaji. Ubora wa chakula cha samaki unaleta tija katika uzalishaji na kuongeza mapato kwa mfugaji. Kwa sasa asilimia **90** ya vyakula vya mifugo vinavyozalishwa katika viwanda nchini ni kwa ajili ya kuku. Aidha, viwanda viko **94** na uzalishaji uko chini ya asilimia **50** ya uwezo wa viwanda. Kuongezeka kwa mahitaji ya mazao ya mifugo kama maziwa, nyama na mayai kunachochea wakulima kutumia vyakula vya mifugo vya viwandani.

2.5.1 Changamoto za Kisera na Mapendekezo

2.5.1.1 Changamoto za Kisera

Uzalishaji wa chakula cha mifugo viwandani umekuwa na changamoto za ubora wa chakula, upatikanaji wa malighafi ya kutengeneza chakula kwa msimu, upatikanaji wa

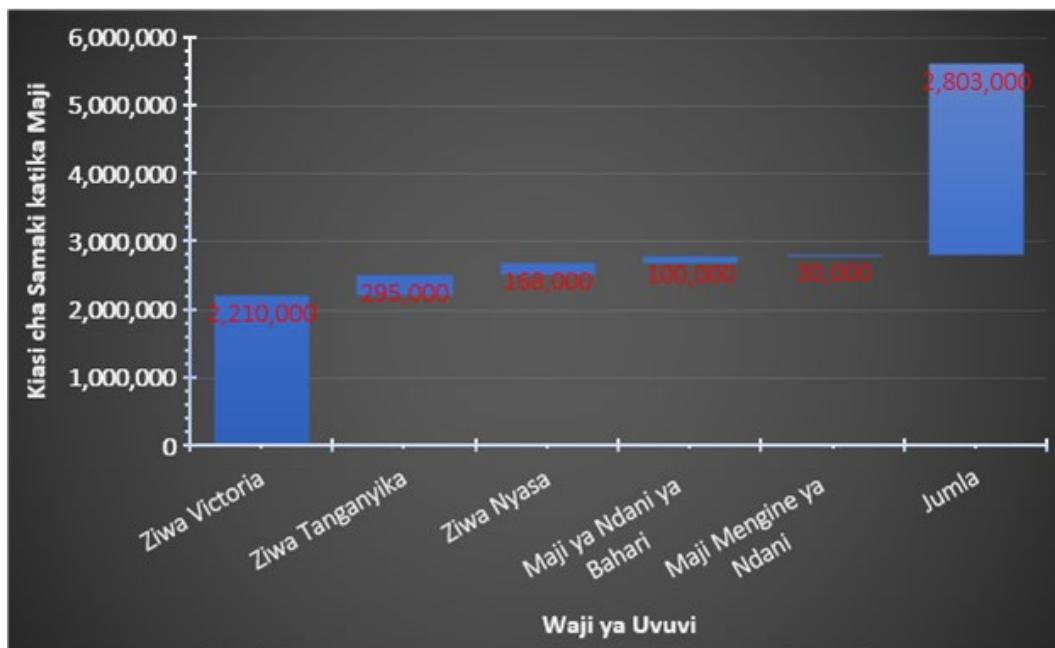
mikopo, utalaam wa kutengeneza vyakula vya mifugo, gharama za utengenezaji na kutokuwepo kwa vyama imara vya watengeneza vyakula.

2.5.1.2 Mapendekezo

- a) Serikali ihamasishe kilimo cha mazao yanayofaa katika utengenezaji wa vyakula vya mifugo vya viwandani na kukuza ujenzi wa viwanda vya kusaga mazao ya kutengeneza chakula;
- b) Serikali idhibiti ubora wa vyakula vya mifugo vinavyotengenezwa nchini na vinavyoingizwa na ikuze na kusaidia kuunda vyama vya wazalishaji;
- c) Serikali ikuze utoaji wa huduma za kitalaam kwa viambata vya vyakula (food additives) ili viweze kuzalishwa ndani ya nchi;
- d) Serikali kuweka taratibu za kisera na sheria wezeshi ili kukizi vigezo vya kimataifa;
- e) Uwazi wa virutubisho vinavyotengeneza chakula cha mifugo na samaki ni muhimu katika kuhakikisha usalama na haki za Wanyama na samaki kwa wafugaji; na
- f) Serikali isisitize uwekaji lebo kwenye vyakula vya mifugo kwa ajili ya ufuatiliaji, kutambua msindikaji, virutubisho vilivyowekwa na muda wa kuharibika ili kukidhi mahitaji ya soko.

3 SEKTA YA UVUVI

Mwaka 2018 kiasi cha samaki kilichopo katika maji yetu kinakadiriwa kuwa tani **2,803,000** (sawa na kilo **2.8** bilioni) (**Kielelezo Na 7**). Aidha, Tanzania ina ufukwe wa Bahari ya Hindi wenyewe urefu wa kilomita **1,424** ambapo kilomita **854** (asilimia **60**) zinatafaa kwa ufugaji wa samaki. Pia, Ziwa Victoria lina ufukwe wa kilomita **3,450** ambapo kilomita **2,587** (asilimia **75**) zinatafaa kwa ufugaji wa samaki kwenye vizimba. Idadi ya mabwawa ya samaki imeongezeka kutoka **24,302** mwaka 2017/18 hadi **26,445**. Aidha, kumekuwa na ongezeko la teknolojia za kukuza samaki wengi kwenye ujazo mdogo, hususan vizimba vilivyofikia **408** na ufugaji wa kutumia maji kidogo yanayozunguka na kusafishwa (RAS).

Kielelezo Na 7. Kiasi cha Samaki katika Maji ya Uvuvu Tanzania

Sekta ya Uvuvu imeajiri jumla ya wavuvi **202,053** na wakuzaji viumbe maji **26,474** walishiriki moja kwa moja kwenye shughuli za sekta. Zaidi ya Watanzania **4.5** milioni wanajishughulisha na kazi za uvuvu ikiwemo kuunda na kutengeneza boti, kushona nyavi na ukuzaji viumbe maji. Nguvu hii ya uvuvu iliwezesha kuvunwa kwa tani **389,459.40** za samaki zenye thamani ya Tshs. **1.83** trillioni. Pia, mazao ya ukuzaji viumbe maji yalifikia jumla ya tani **18,073.6**.

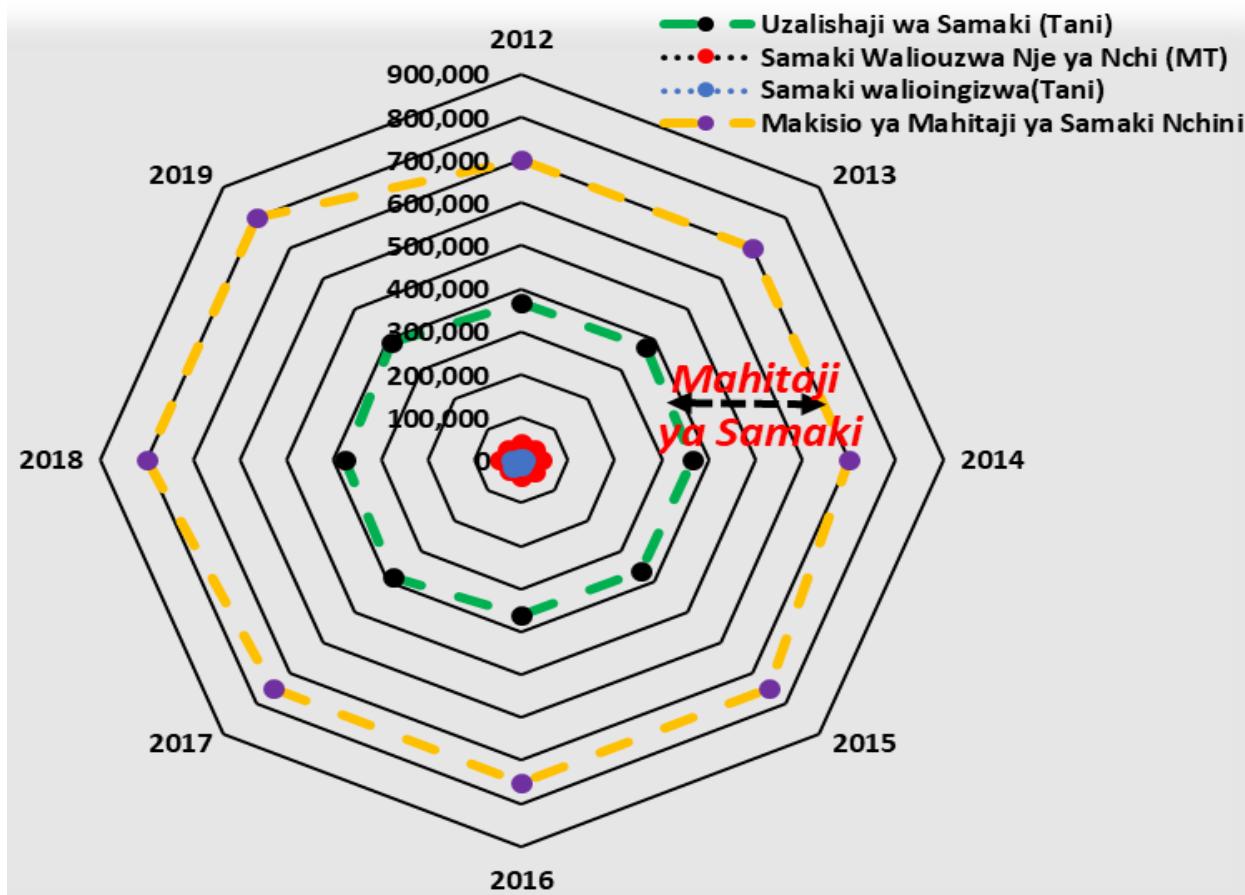
Pamoja na rasimali za Sekta ya Uvuvi, baado mchango wake kiuchumi ni mdogo wa kwa jamii na taifa kwa ujumla. Sekta ya Uvuvi inachangia asilimia **1.71** katika Pato la Taifa na imekua kwa asilimia **9.2** mwaka 2019 ikilinganishwa na asilimia **2.7** ya mwaka 2018. Sekta ya uvuvi inaaajiri wavuvi na wafugaji samaki wapatao **202,053** wanaoshiriki moja kwa moja kwenye shughuli za uvuvi (NBS, 2018). Aidha, ulaji wa samaki kwa sasa katika nchi yetu kwa mtu kwa mwaka ni kilo **8.2** ikilinganishwa na kilo **20.3** zinazopendekezwa na Shirika la Chakula na Kilimo la Umoja wa Mataifa (FAO, 2018), hali hii inaonesha bado kuna uhitaji mkubwa wa kitoweo aina ya samaki.

3.1 Mahitaji ya Samaki Nchini

Mahitaji ya samaki nchini yanaonyesha kuwa makubwa yakilinganisha na idadi ya watu. Kwa mwaka wa fedha 2018/19, jumla ya tani **389,459** (**Kielelezo Na 8**). Hadi kufikia mwezi Machi 2019, tani **38,114.72** za mazao ya uvuvi na samaki hai wa mapambo **46,098** wenye thamani ya Tshs. **491.15** bilioni waliuzwa nje ya nchi. Tani **36,670.93** ambazo ni sawa na asilimia **96.21** zilitoka Ziwa Victoria. Sehemu kubwa ya mchango huu inatokana na biashara ya samaki aina ya sangara na mazao yake (tani **28,975.08** zenye thamani ya Tshs. **346.56** bilioni) ambayo ni sawa na asilimia **76.02** ya mauzo yote. Aidha, tani **1.14** milioni zenye thamani ya Tshs. **14.98** bilioni kutoka Ukanda wa Bahari ya Hindi ziliuzwa nje ya nchi. Pia, mauzo ya samaki na mazao yake kutoka maziwa ya Tanganyika, Nyasa, na Rukwa ambayo yaliuzwa nje ya nchi ni kiasi cha tani **284.44** zenye thamani ya Tshs. **2.15** bilioni ambapo ni sawa na asilimia **1** ya mauzo yote.

Kwa mwaka 2019 hadi kufikia mwezi Machi mwaka 2019, jumla ya tani **7,760.12** tu za samaki zenye thamani ya Tshs. **15.34** bilioni zimeingizwa nchini ikilinganishwa na tani **23,806.11** zenye thamani ya Tshs. **56.12** bilioni ziliingizwa nchini katika kipindi kama hiki mwaka 2018 ikiwa ni pungufu kwa asilimia **67.4**.

Tathmini ya mahitaji halisi ya samaki nchini hayajafanyika ingawa kumekuwepo nadharia kuwa mahitaji yetu ni kati ya tani **700,000** mpaka **800,000** kwa mwaka.

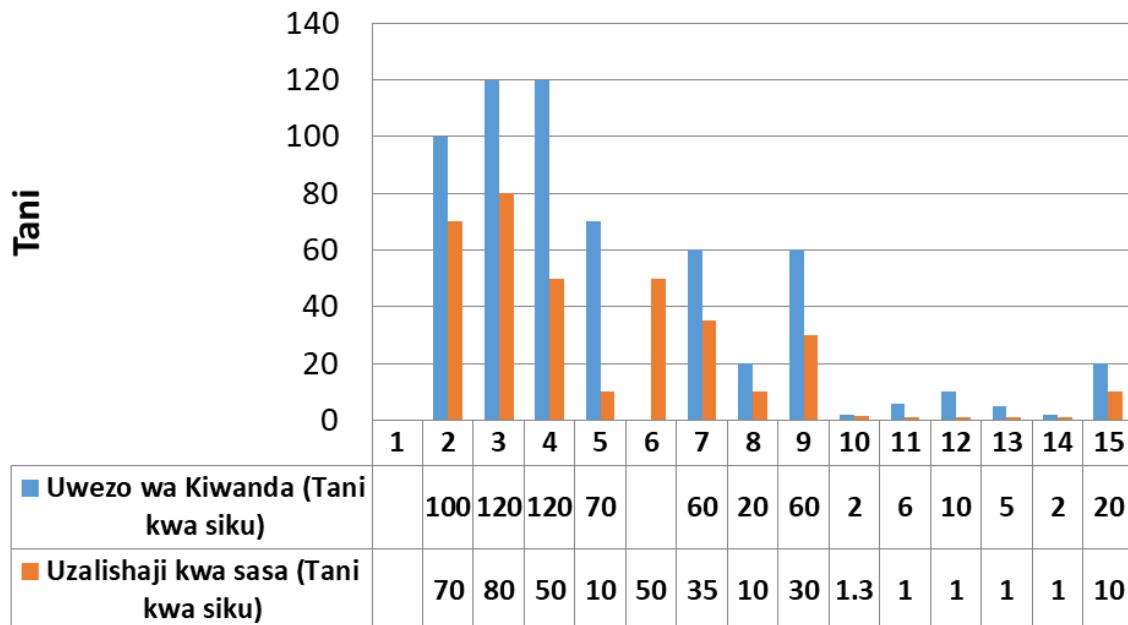
Kielelezo Na 8. Hali ya Mahitaji, Uvunaji na Uingizaji wa Samaki

3.1.1 Mahitaji ya Samaki katika Viwanda

Mahitaji ya samaki katika viwanda vya kuchakata samaki hasa sangara yanakadiriwa kuwa tani **35** hadi **175** kwa siku ikiwa ni sawa na tani **12,600** hadi **63,000** kwa mwaka katika viwanda **8** vinavyofanyakazi katika Kanda ya Ziwa Victoria. Uzalishaji kwa sasa katika viwanda hivi ni tani **10** kati ya tani **45** kwa siku (tani **3,600** hadi **16,200** kwa mwaka) kwa wastani wa tani **30** kila siku (**Kielelezo Na 9**). Kwa kuangalia kiasi cha samaki aina ya sangara tu wanaozalishwa Ziwa Victoria ni tani **36,670.93** kwa mwaka sawa na wastani wa tani **4,000** kwa mwezi.

Viwanda vya Kanda ya Pwani hasa mikoa ya Dar es Salaam na Tanga ni sita (6) vinavyohitaji kati ya tani **10** hadi **15** kwa siku na kwa sasa vikizalisha kati ya tani **2** hadi **3** kwa siku. Mazao ya uvuvi yanayozalishwa kwa Kanda ya Pwani ni pamoja na kaa hai, dagaa, kambakochi hai, ngisi, pweza, kambamiti na kambamiti wanaofugwa. Mazao

haya ya uvuvi kwa ujumla yanajulikana kuwa "mazao ya thamani kubwa" na yanafarishtwa kwenda soko la nje. Hata hivyo, mchango wake katika sekta ya uvuvi umekuwa chini kwa sababu ya teknolojia inayotumika kuvua ambayo haikidhi mahitaji ya viwanda vingi.

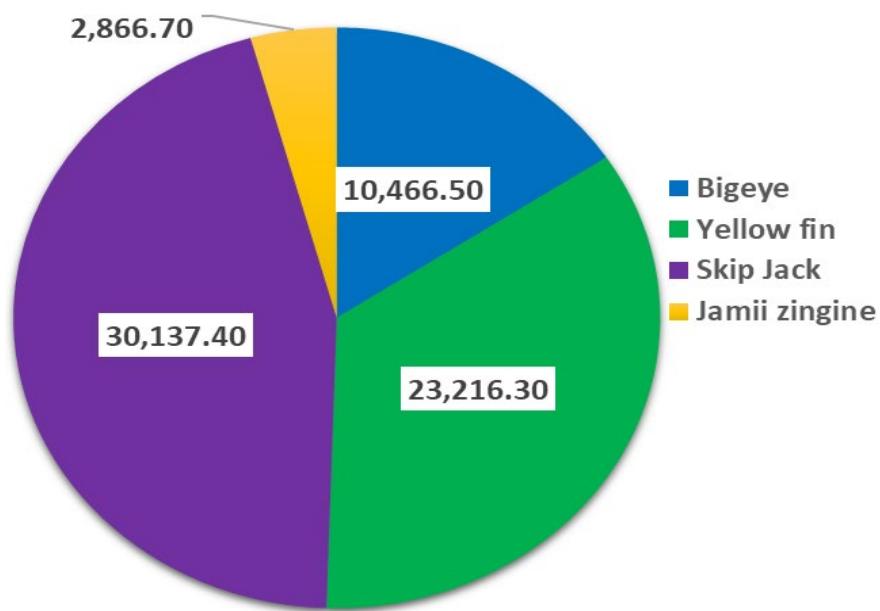
Kielelezo Na 9. Usindikaji wa Samaki katika Viwanda

3.1.2 Uvuvi katika Bahari Kuu

Katika Ukanda wa Maalum wa Uchumi wa Bahari (EEZ) kuna fursa nyingi za uwekezaji ambazo zinaweza kufanywa Mashirika na Taasisi za Serikali au kwa kushirikiana na sekata binafsi. Miongoni mwa fursa ni kujenga Bandari ya Uvuvi, kujenga miundombinu ya utuzaji wa samaki, kuchakata samaki na kutengeneza chambo za kuvutia samaki (FADs).

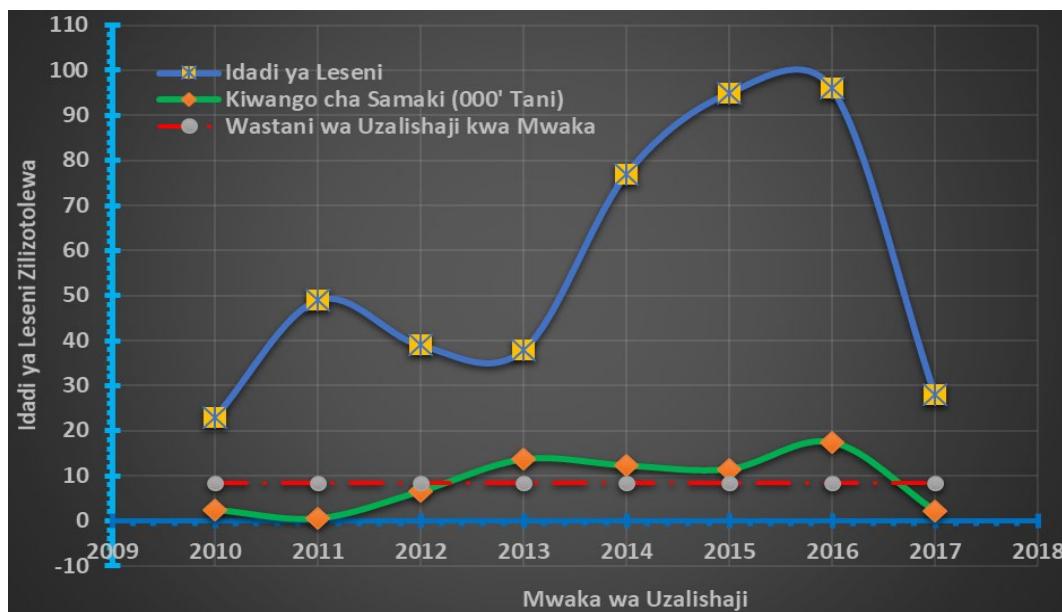
Samaki wanaopatikana katika EEZ ni jodari na samaki aina ya jodari wakiwemo yellowfin tuna, bigeye tuna, albacore, skipjack, marlin na swordfish (**Kielelezo Na 10**). Kuanzia mwaka 2010 mpaka 2017 jumla ya tani **66,686.90** za samaki zilivuliwa kwa wastani wa tani **8,335.86** kwa mwaka na uvuvi mkubwa ukiwa ni wa jodari aina ya skipjack (**Kielelezo Na 11**). Watanzania wengi hawajakuwa na uwezo wa kuvua samaki katika EEZ yetu na hivyo kusababisha vyombo ya uvuvi vyatya nje kufanya kazi

hizo. Kuanzia mwaka 2018, hakuna meli iliyokata leseni ya Uvuvi wa EEZ ya Tanzania kwa sababu ya mabadiliko ya Kanuni za Uvuvi wa EEZ.

Kielelezo Na 10. Kiasi na Samaki aina Jodari wanaovuliwa EEZ

Uhusiano wa idadi ya meli zilizopata leseni ya kuvua na kiwango cha uvuvi kilichofanyika kwa wakati huo kinaonyesha kuwa kiwango cha samaki katika EEZ ya Tanzania inaweza kuwa kubwa (**Kielelezo Na 11**).

Kielelezo Na 11. Uzalishaji wa Samaki katika EEZ kwa Mwaka 2009 mpaka 2018

Uvubi wa Bahari Kuu unatakiwa kuandaliwa kwa Mpango wa Taifa wa Uvuvvi wa Bahari Kuu hasa ukilenga uvubi wa samaki aina ya jodari ili kuongeza upatikanaji wa samaki na Sekta ya Uvubi kuchangia katika Pato la Taifa. Aidha, serikali ikuze soko la samaki wanaopatikana katika Bahari Kuu, kuendeleza watalaam wa ndani wa uvubi wa Bahari Kuu, kuweka sera ya kupakuwa samaki katika ardhi ya Tanzania na kuangalia uwezekano wa kupunguza ushuru na kodi katika Mafuta ya meli za uvubi.

3.1.3 Biashara na Tozo za Samaki Ziwa Victoria

Ziwa Victoria linamiliwa na nchi za Tanzania, Uganda na Kenya. Tanzania ina eneo la kilomita za mraba **35,088** sawa na asilimia **51** ya ziwa lote, Uganda kilomita za mraba **29,584 (43%)** na Kenya kilomita za mraba **4,128 (6%)**. Uzalishaji wa samaki umeonyesha kuwa mkubwa kwa Uganda kwa kuwa na viwanda vya kuchakata samaki zaidi ya **20**, Tanzania viwanda **8** na Kenya viwanda **5**. Wakati ujenzi wa viwanda umekuwa ukiongezeka katika nchi za Uganda na Kenya, Tanzania viwanda vya kuchakata samaki vimekuwa vikipungua kwa Tanzania.

Mlinganyo wa kisera zimekuwa zikiwapa Kenya na Uganda faida za kuwekeza zaidi ya Tanzania. **Jedwali Na 2** linaoneysha tozo za mrahaba wa mazao ya uvubi kutoka ziwa Victoria kwa nchi zote tatu. Kwa ujumla sera za Tanzania zinaongeza faida kwa Uganda na Kenya katika kutumia rasilimali za uvubi wa Ziwa Victoria. Kutokana na Kenya na Uganda kuwa wapinzani wetu kibashara kwa mazao haya yanayozalishwa kwa viwango vya ubora unaolingana au kukaribiana sana wenzetu wanakuwa na faida za uwekezaji kwa vile tunauza mazao katika soko moja.

Kwenye suala la usafirishaji wa mazao yetu kwenda sokoni (Ulaya) kwa mazao fresh pia tunalazimika kutumia viwanja vya ndege vilivyo katika nchi zao, (Entebbe na Nairobi) hili nalo linatakiwa kuangaliwa vizuri kwanini ndege za mizigo zilizokuwa zikitua Mwanza sasa hazitui tena. Inahitajika uchunguzi kutembelea mamlaka za huko ilikujuwa ukweli wa takwim hizi na kuendelea na mipango ya kupambana nao katika zama hizi za Tanzania ya Viwanda.

Jedwali Na 2. Mlinganyo wa Tozo za Mrahaba kwa Tanzania, Uganda na Kenya

Mazao ya Samaki	Viwango vya Tozo kwa Kilo					
	Tanzania		Uganda		Kenya	
	US \$	TZS	US\$	TZS	US\$	TZS
Fillets	0.24	552.00	0.05	115.04	0.015	34.51
H&G	0.5	1,150	0.05	115.04	0.015	34.51
Fish maws (dried)		7,500.00	0.20	460.16	0.015	34.51
Fish Maws (Fresh/Frozen)		5,000.00	0.20	460.16	0.015	34.51
Fish heads	0.02	46.02	0.05	115.04	0.015	34.51
Fish Frames	0.02	46.02	0.05	115.04	0.015	34.51
Fish skin	1.00	2,300.79	0.05	115.04	0.015	34.51
Furu	0.16	368.13	0.05	115.04	0.015	34.51
Dagaa (Lake Victoria)	0.16	368.13	0.05	115.04	0.015	34.51

Aidha, tozo za Halmashauri za Wilaya zinazozunguka Ziwa Victoria zimepandishwa hadi shilingi **200** kwa kilo ya samaki. Matokeo yake għarama za uwekezajji zimepanda sana kwa Tanzania ikilinganishwa na nchi za jirani. Wauzaji wa dagaa pia wamekumbwa na hali hiyo kwani tozo za Halmashauri zimefikia shilingi **4,000** kwa gunia la kilo **50**.

Vile vile, kumekuwa na ongezeko la ushuru wa kupeleka mazao ya uvuvi wa samaki kwa mazao yanayotoka Tanzania ikilinganishwa na mataifa yanayotuzunguka. Mfano għarama za kusafirisha mnofu wa sangara nje ja nchi zimeongezek kutoka dola za Marekani **60** mpaka dola **1,000** kwa wazawa na kutoka dola **504** mpaka **2,500** kwa wageni. Wakati huohuo ushuru wa kusafirisha.

3.2 Changamoto za Kisera na Mapendekezo kwa Uvuvi

3.2.1 Changamoto za Kisera

Usimamizi wa rasilimali za uvuvi unafifishwa na upatikanaji mdogo wa rasilimali watu na fedha, kudorora kwa biashara ya sangara, teknolojia za uvuvi na taarifa za uwepo wa rasilimali, uvuvi haramu, uhusika mdogo wa jamii katika kusimamia uvuvi, matumizi na utegemezi mkubwa wa rasilimali za uvuvi kwa jamii na taifa.

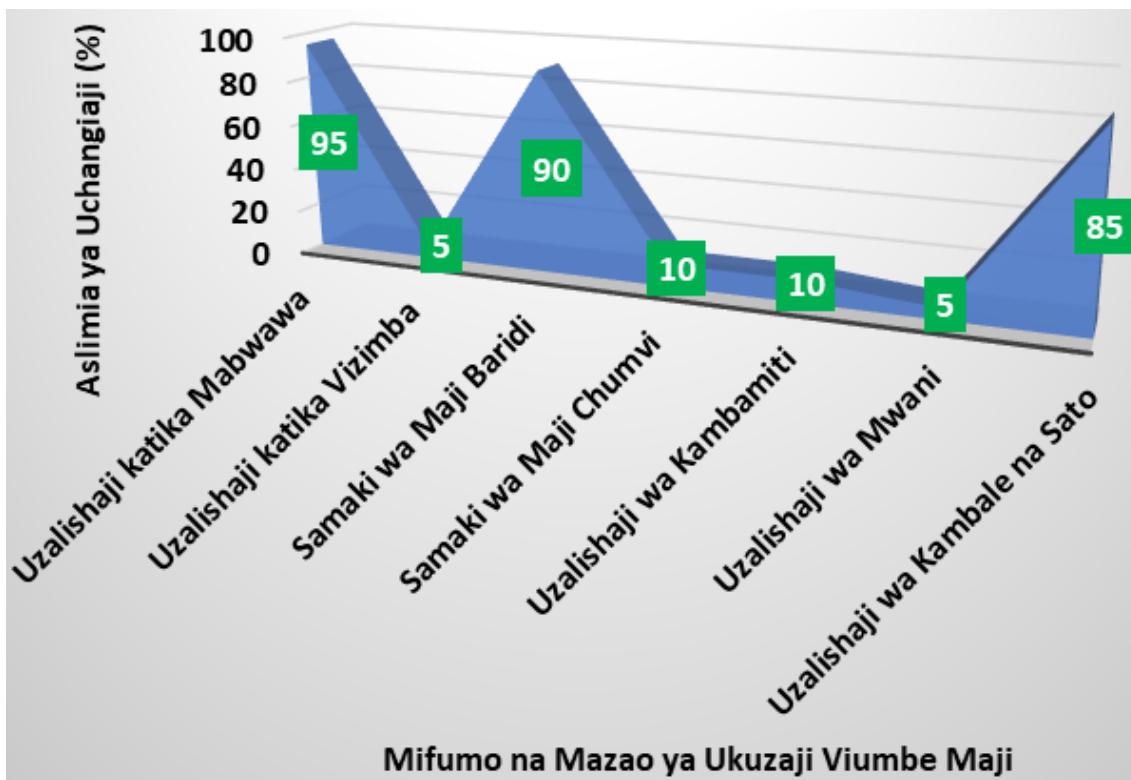
3.2.2 Mapendeleko

- a) Serikali ishirikishe wadau wa uvuvi kuunda na kutekeleza mfumo wa kupata taarifa za usimamizi wa rasilimali za uvuvi na kufanya tathmini ya upatikanaji wa samaki;
- b) Kutafuta mlinganyo wa biashara katika Kanda ya Ziwa na Mataifa ya Kenya na Uganda ili kuwa na ulali wa kibiashara kwa wawekezaji;
- c) Serikali ikuze mfumo wa ushirikiano na usimamizi unaozingatia ikolojia na mazingira na kuunda mfumo wa ulinzi na usimamizi uvuvi imara ili kuzuia uvunjifu wa sheria katika sekta; na
- d) Serikali iunde mamlaka itakayohusika na utunzaji na kulinda rasilimali za uvuvi katika maji ya bahari na maziwa.

3.3 Ufugaji wa Samaki

3.3.1 Ufugaji wa Samaki katika Mabwawa

Takwimu zinaonyesha kuwa kuna mabwawa **26,000** yenye wastani wa mita za maraba **200** na kuzalisha takribani tani **500** za tilapia na kambale. Katika mwaka 2018/19, uzalishaji wa viumbe maji umefikia tani **18,081.6** ikilinganishwa na tani **16,129.6** za mwaka 2017/18 (**Kielelezo Na 12**). Uzalishaji huu ni pamoja na kambamiti wanaofugwa. Taarifa za msingi na tathmini ya uzalishaji wa samaki katika mabwawa hazijafanyiwa kazi. Kuna uwezekano mkubwa kuwa idadi ya mabwawa au idadi ya vifaranga vinavyozalishwa au kuingizwa nchini vinatakiwa vitumike kupata makisio sahihi ya kiwango cha uzalishaji wa samaki nchini. Kupatikana kwa orodha ya taifa ya mabwawa na wazalishaji wa samaki na mbegu za samaki itasaidia kuongeza tija katika kusimamia tasnia ya uvuvi.

Kielelezo Na 12: Mtawanyiko wa Mfumo na Mazao ya Ukuzaji Viumbe Maji

3.3.2 Ufugaji wa Samaki katika Vizimba

Wizara inaendelea kuhamasisha uwekezaji na matumizi ya teknolojia stahiki katika kuzalisha viumbe maji. Miongoni mwa teknolojia hizo ni matumizi ya vizimba (Fish cage) ambapo hadi sasa jumla ya vizimba **408** vimewekwa: Ziwa Victoria (**346**); Ziwa Tanganyika (**9**); na malambo (**53**). Katika miaka tofauti idadi ya vizimba imekuwa ikiongezeka kwa kasi hasa katika Ziwa Victoria. Makadiriao ya uzalishaji ni tani **1,000** kwa mwaka. Kwa mujibu wa tafiti mbalimbali na tathmini ya tija ya uzalishaji samaki katika vizimba ni mkubwa sana ikilinganishwa na kiwango cha uzalishaji hapa nchini. Takwimu za uzalishaji, ufuatiliaji na kanuni zinazosimamia maendeleo ya vizimba haziko wazi kwa wawekezaji.

Idadi ya vifaranga vyatya samaki wanaoweza kuwekwa katika vizimba vya **346** vya Ziwa Victoria ni zaidi ya **8,756,580** kwa mwaka. Kwa tija ya uzalishaji katika vizimba, taifa linauwezo wa kuzalisha zaidi ya tani **4,000** kutoka Ziwa Victoria pekee kwa mwaka.

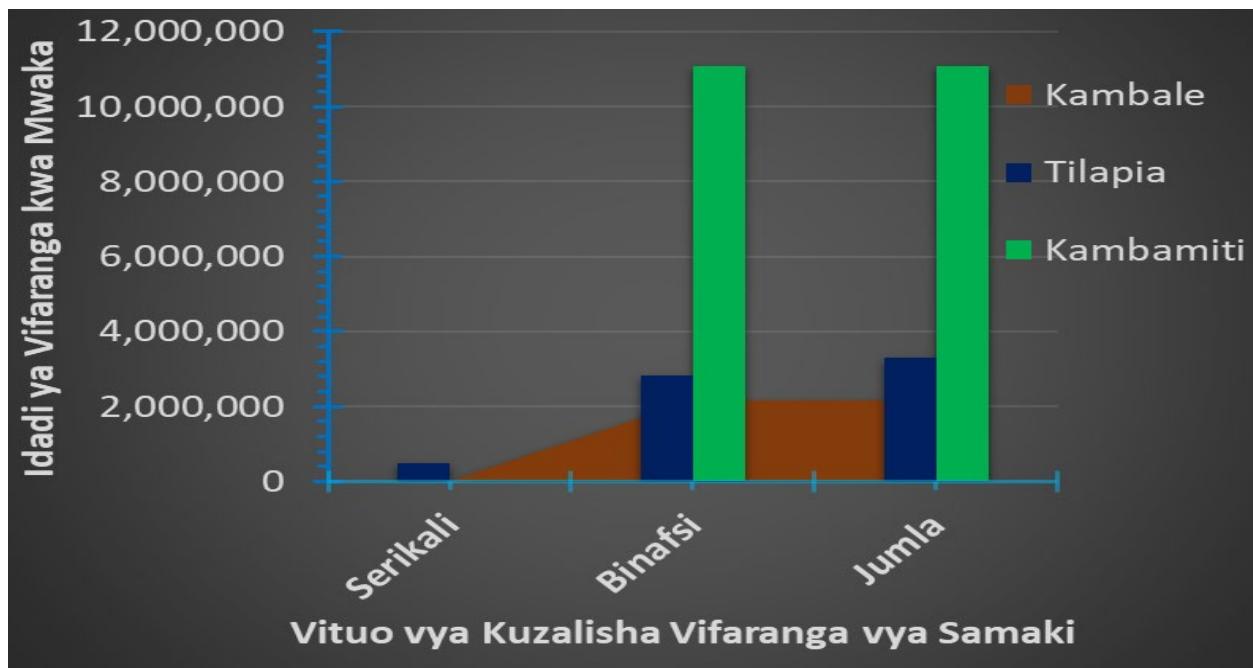
Hata hivyo, chakula cha samaki kitatakiwa kupatikana kwa wakati na kwa bei nafuu ili kupunguza gharama za uzalishaji wa samaki.

3.3.3 Uzalishaji wa Vifaranga vya Samaki

Kwa sasa uzalishaji wa vifaranga vya samaki upo chini sana kulinganisha na mahitaji kama **Kielelezo Na 13** kinavyoonyesha. Vifaranga vinanyohitajika katika soko ni vya tilapia na Kambale ikilinganisha na kambamiti, ingawa uzalishaji wa vifaranga vya kambamiti umekuwa mkubwa. Makisio ya mahitaji ya vifaranga vya tilapia na Kambale vimekadiriwa kuwa **50** milioni. Kwa sasa taifa halina uwezo wa kuzalisha zaidi ya mahitaji ya vifaranga **11** milioni katika vituo vya serikali na binafsi. Kwa mabwawa yapatayo **26,000** yenye jumla ya eneo la mraba **5,200,000** kwa wastani wa viranga **5** mpaka **10**, kutahitaji viranga kati **15,600,000** mpaka **52,000,000** kwa awamu ya uzalishaji.

Mahitaji ya vifaranga katika vizimba **408** inakadiriwa kuwa zaidi ya **7,000,000** kwa mwaka. Hata hivyo, samaki wengi wanaozalishwa katika vizimba vya vya Ziwa Victoria wanaingizwa kutoka nchi jirani, hasa Uganda na Kenya.

Kwa jumla uwezo wa Tanzania kuzalisha viranga vya tilapia na Kambale unakadiriwa kuwa **11** milioni tu kwa mwaka. Hii kufanya mahitaji kwa sasa kuwa kati ya vifaranga **30** milioni na **82** milioni katika mabwawa na **7,000,000** katika vizimba kwa mwaka, ikiwa ni wastani wa vifaranga **39** milioni kwa mwaka.

Kielelezo Na 13. Uzalishaji wa Vifaranga vya Tilapia na Kambale

3.4 Changamoto za Kisera na Mapendelekezo ya Ukuzaji Viumbe Maji

3.4.1 Changamoto za Kisera

Maendeleo ya tasnia ya ukuzaji viumbe maji ina changamoto za upatikanaji wa mbegu na vyakula bora vya samaki, gharama za kuingiza nchini vifaa vinavyotumika katika ukuzaji viumbe maji, uhaba wa watalaam wa ukuzaji viumbe maji, kukosa sheria na kanuni ya kusimamia tasnia, kukosekana kwa mfumo wa upatikanaji vibali na maeneo ya uwekezaji wa vizimba.

3.4.2 Mapendelekezo

- Serikali ikuze na kusimamia sekta binafsi kuzalisha vifaranga na chakula bora cha samaki;
- Serikali itoe kodi, Kodi ya Ongezeko la Thamani (VAT) na Ushuru wa kuagiza nje vifaa vya ukuzaji viumbe maji;
- Serikali kuendeleza Maeneo Maalum ya Kiuchumi (Special Economic Zones) katika maji na ardhini;

d) Kuondoa ushuru wa kusafirisha mazao ya ukuzaji viumbe maji ili kuweza kushindana na uvuvi wa asili kwa sababu ya gharama kubwa ya uzalishaji.

4 UTEKELEZAJI WA MKAKATI WA DAWATI MPAKA OKTOBA 2019

4.1 Kutambua Taarifa za Wawekezaji na Wadhibiti

Dawati limetembelea/kukutana na wadau zaidi ya 213 wa Mifugo na Uvuvi na kutoa ushauri wa kitaalam, vikiwemo viwanda vyta kusindika samaki, nyama, ngozi, maziwa pamoja na wafugaji wa samaki katika vizimba na mabwawa. Pia kufanya kazi kwa karibu na Taasisi za Ukaguzi/udhibiti (TFDA, TBS, TRA, TIC,). Lengo kukuu ikiwa ni uhamasishaji wa uwekezaji na kuweka mazingira bora.

Wataalamu wa Dawati la Sekta binafsi wakijadili changamoto na fursa za sekta za mifugo na uvuvi (picha ya kushoto ni wavuvi kanda ya ziwa na kulia kiwanda cha Ngozi cha Ace Morogoro)

4.2 Kujenga Mazingira ya Uwekezaji

4.2.1 Mashirikiano katika Utendaji

Wizara ya Mifugo na Uvuvi kuitia Dawati la Sekta Binafsi limesaini Hati ya Makubaliano na Taasisi ya Dalberg tarehe 27/8/2019 na utekelezaji wa makubaliano hayo umeanza. Kulingana na mkataba huo, Dalberg wataleta watalaam kuongeza nguvu katika Dawati ili kuimarisha kazi za Dawati katika utafiti, maendeleo ya biashara na kutambua changamoto zinazokwamisha ufanisi, ukuzaji biashara na kuongeza uwekezaji katika Sekta za Mifugo na Uvuvi. Ushirikiano huu umeanza kwa kufanya tathmini ya

mnyororo wa maziwa nchini ambao umeshirikisha Wizara ya Mifugo na Uvuvi, Bodi ya Maziwa, NBS na Dalberg akiwa mfadhili.

Taasisi ya Agricultural Non-State Actors Forum (ANSAF) imewasilisha Hati ya Makubaliano (MoU) Wizarani kwa ajili ya taratibu za utiaji saini. Makubaliano haya yanalenga kushirikiana katika utekelezaji wa shughuli za Dawati ikiwa ni pamoja na makongamano, warsha na mikutano ya sekta ya mifugo na uvuvi.

Aidha, Dawati limetembelea Benki ya CRDB, NMB, TADB, NBS, PASS, AGRICOM, NIC na TPB kwaajili ya kushirikiana katika kuwapatia mikopo wadau wa sekta ya mifugo na uvuvi. Taasisi hizi ili kurahisisha mawasiliano zimeteua Maafisa kushughulikia na kuratibu mawasiliano toka kwa Dawati.

4.2.2 Mikopo ya Uwekezaji na Dhamana

Kwa muda mrefu sekta ya mifugo na uvuvi imekuwa ikipata asilimia chini ya mbili ya mikopo ya sekta ya Kilimo (TADB, 2018). Hivyo, Dawati kutoka kuanzishwa limejitahidi kuunganisha wadau na Taasisi za kifedha ikiwa na kutangaza fursa zilizopo katika mabenki. Dawati linashirikiana na Benki za TADB, CRDB, NMB, NBC na TpB. TADB; katika kipindi cha January - Oktoba 2019 jumla ya mikopo ya mifugo na uvuvi ni sh. Bil. 92 ipo kwene hatua mbalimbali. Mikopo iliyotolewa na kupitishwa (*Approved and disbursed*) ni sh. Bil 25.4. Mikopo mingi inasubiri maamuzi ya bodi ambayo iliisha muda wake June 2019. TPB; uzinduzi wa Wavuvi account kwa ajili ya mikopo na bima umefanyika. Taratibu/*Guidelines* za kupata mkopo kwa kutumia accout zinaadnaliwa na zitawasilishwa. TPB na NIC wanashirikiana katika kukamilisha bima za wavuvi (*Technical Committee*) ina kaa kwa ajili ya Sera na *Premium*. CRDB, NMB na NBC; maandalizi ya muundo/taarifa za wafugaji na wavuvi yanaendelea. Barua ya maombi ya kazi hii yako kitengo cha Tehama.

Dawati pia linashirikiana na Taasisi ya PASS kwa ajili ya kudhamini wadau wanaoomba mikopo wasio na dhamana inayokubalika kisheria.

4.2.3 Uwekezaji wa NARCO, TAFICO, TALIRI na TVLA

Dawati limeshiriki katika kuratibu na kuitia Maandiko ya Biashara (Business Plans) ya TVLA, NARCO, TAFICO na TALIRI ili kuweza kuwasilishwa katika Benki za Uwekezaji na Biashara. Maandiko ya Biashara ya NARCO na TALIRI yamewasilishwa Benki ya Maendeleo ya Kilimo (TADB). Aidha, Andiko la TAFICO liko katika hatua za mwisho za ukamilishaji baada ya Mtalaam Mwelekezi kupatiwa vipengele vya masahihisho na Wizara.

4.2.4 Kutatua Changamoto na Migogoro ya Kimaamuzi

a) Kiwanda cha AZAM

Dawati la Sekta Binafsi limeshiriki katika kutoa suluhisho la kusitisha uzalishaji wa maziwa baada ya serikali kuongeza tozo ya maziwa yanayotoka nje kutoka Tshs **250/-** hadi Tshs. **2,000/-** kwa lita. Wizara iliunda timu ya kutoa ushauri ambayo ilihuisha Bodi ya Maziwa (TDB) na Dawati na baada ya kuwasilisha mapendekezo serikali iliridhia kwa AZAM kutozwa Tshs. **2,000/-** kwa kilo ya maziwa ya unga wanayosindika ambayo inazalisha lita **8** za maziwa ya maji hivyo kufanya tozo ya Tshs. **250/=** kwa lita badala ya Tshs. **2,000/=** ambayo walikuwa wanatozwa kabla ya kufunga kiwanda. Kiwanda kilifunguliwa na kinaendelea kushirikiana na Wizara katika kuongeza usindikaji wa maziwa kutumia maziwa ghafi kutoka kwa wafugaji wa Mikoa ya Dar es Salaam na Pwani ili kupunguza matumizi ya maziwa ya unga.

b) Aquasol Limited

Dawati lilihusika katika kupata suluhisho la TADB kutumia Hati ya Kimila ya Ardhi ya Aquasol kwa kukutana na Kamishna wa Ardhi Kanda ya Ziwa pamoja na kamishna wa Ardhi kwa ajili ya upatikanaji wa hati hiyo. Wizara ya ardhi iliandikia TADB kwa ufanuzi kuwa Hati ya Kimila ina hadhi sawa na hati nyingine.

c) Viwanda vya Samaki vya Kanda ya Ziwa

Dawati lilihiriki katika mazungumzo ya kutafuta muafaka wa Kibali cha Mionzi kinachotolewa Tume ya Mionzi Tanzania (TAEC) kwa Samaki wanaosafirishwa kutoka

katika viwanda vya samaki vya Kanda ya Ziwa kwenda nje ya nchi. Wasafirishaji walikuwa wanalahazimika kupeleka sampuli za samaki Arusha kwa ajili ya kupima na kupatiwa kibali cha kusafirisha kila mzigo wa samaki nje ya nchi. Upimaji wa Mionzi nchini uko kisheria lakini haufanyiki katika nchi za Uganda na Kenya zinazovua samaki pia katika Ziwa Victoria na husafirisha katika soko moja na Tanzania. Aidha, upimaji huu haufanywi kwa samaki wanaoingizwa nchini. Dawati liliwasilisha lalamiko hili kwa Wizara na kikao kiliandaliwa kwa Taasisi husika. Kufuatana na kikao hiki TAEC wamefungua ofisi Kanda ya Ziwa kwa ajili ya kupima sampuli za samaki. Timu ndogo ya ufuatiliaji iliundwa kwa ajili ya kuandaa MoU na Wizara kukubaliana juu ya ukubwa wa sampuli na muda wa upimaji.

4.3 Udhhibitit wa Bidhaa kutoka Nje kwa Kuongeza Uzalishaji wa Ndani

4.3.1 Chakula cha Mifugo

Ili kupunguza gharama za uagizaji wa vyakula samaki na uzalishaji na kuendelea kutumia malighafi za ndani, Dawati limekubaliana na Marenga Millers (Kilimanjaro) na Tan Feeds (Morogoro) kuanza kuzalisha chakula cha mifugo na samaki. Viwanda vyote viwili viliwasilisha mikakati yao, Dawati lilitoa ushauri na mapendekezo. Marenga Millers ameingia makubaliano na Chama cha Ushirika cha Tanga (TDCU) na vikundi vinavyozalisha maziwa kwa ajili ya kiwanda cha AZAM Zanzibar. Vyakula vilivyoambazwa vimeonyesha kuongezeka kwa uzalishaji wa maziwa kwa zaidi ya asilimia **50**.

Baada ya majadiliano ya kupunguza gharama ya vyakula vya mifugo na samaki, kampuni ya nje inayoitetea Marenga Millers chakula imekubali kufungua kituo kikubwa cha usambazaji Tanzania itakayosaidia kuleta punguzo la bei na kukuza sekta. Aidha, mazungumzo yamefanyika na Mwekezaji wa Kiwanda cha Vyakula vya Mifugo kinachotarajiwa kujengwa katika Wilaya ya Mkuranga. Uongozi wa Wilaya umeahidi kumpatia Mwekezaji eneo kwa ajili ya uwekezaji wa kiwanda hicho.

4.3.2 Uvuvu katika EEZ

Dawati la Sekta Binafsi limekuwa likishiriki kutafuta wawekezaji wa Ukanda wa Kiuchumi wa Bahari (EEZ) katika Bahari. Kwa sasa, Dawati limefanya mazungumzo na wawekezaji wa Mbweni JKT wenye meli mbili zenyenye urefu wa mita **24** na **22** zilizotaifishwa na serikali baada ya kukamatwa zikisafirisha madawa ya kulevyia katika Bahari ya Hindi. Meli kubwa ina uwezo wa kubeba tani **40** za samaki na ndogo tani **20**. Dawati limetembelea na kujionea meli hizo. Wizara kupitia Dawati iliandika barua baada ya kikao cha majadiliano na Wizarani iliyopendekeza Wizara ya Ulinzi iandike barua Wizara ya Fedha na Mipango kuomba fedha za matengenezo wa Meli na kundeshea mradi kwa kuambatisha andiko la mradi.

Aidha, Dawati la Sekta Binafsi limefanya mazungumzo na Mheshiwa Rostam Aziz ambaye ameonyesha nia ya kufanya uvuvi wa EEZ kwa kushirikiana na wawekezaji kutoka nje ya nchi. Kwa sasa anaandaa andiko ili kupata tathmini ya mradi.

4.3.3 Tathmini ya Zao la Ngozi

Dawati lilifanya tathmini ya kina na kutoa ushauri wa uchakataji wa Ngozi na sera za tozo za usafirishaji kwa kufuatilia nyaraka (documents) za TRA na zinazohusiana na usafirishaji wa ngozi kwa mwaka 2017/18 kwa ajili ya kusaidia kutoa maamuzi sahihi ya kuendeleza sekta ya ngozi. Taarifa iliandaliwa na kuwasilishwa Wizarani.

4.3.4 Makubaliano ya Viwanda vya Kimkakati vya Maziwa

Dawati kwa kushirikiana na Idara ya Sera na Mipango ya Mifugo ilaandaa Mpango wa Utekelezaji (Operational Plan) wa viwanda vya maziwa. Aidha, Dawati limewezesha Wizara kuingia katika Makubaliano (MoU) na Viwanda Vinne vya kimkakati vinavyosindika maziwa yanayokaa muda mrefu bila kuharibika (Ultra Heat Treatment – UHT) ambavyo ni ASAS LTD, Tanga Fresh Ltd, MilkCom Ltd na AZAM Dairy Products. Lengo ni kuongeza usindikaji wa Maziwa kutoka lita **154,100** hadi lita **284,500** kwa siku, sawa na ongezeko la lita **130,500** kwa viwanda vyote kufikia Desemba 2019. AZAM.

4.4 Vijarida vya Mnyororo wa Thamani

Dawati kwa kushirikiana ASPIRES limeweza kuandaa vijarida vya mnyororo wa thamani kwa mazao ya nyama, maziwa, ukuzaji viumbe maji, uvuvi, chakula cha mifugo, na kuku. Vijarida vimepelekwa kwa mchapishaji kwa kuratibiwa na ASPIRES na taarifa zitawasilishwa Dawati na uongozi wa Wizara. Taarifa hizi zinatarajiwa kuwekwa kwenye *tablet* kwa ajili ya matumizi ya viongozi wa Wizara.

Aidha, Dawati limeshirikiana na Shirika la Dalberg na Bodi ya Maziwa Tanzania (TDB) kufanya tathmini ya bei ya maziwa nchini kutokana na agizo la Mhe. Luhaga Joelson Mpina (**Mb**), Waziri wa Mifugo na Uvuvi pamoja na Katibu Mkuu Mifugo. Hadidu za rejea na dodoso ziliandaliwa na kufanya ukusanyaji wa maoni katika Mkoa ya Iringa, Mbeya, Kilimanjaro, Arusha na Tanga. Dodoso hizo zililenga viwanda, wachakataji maziwa wadogo na wazalishaji. Baada ya kukamilika kwa uchambuzi wa dodoso, taarifa ya bei ya maziwa itatolewa kwa Wizara.

4.5 Kuitangaza Sekta ya Mifugo na Uvuvi

Dawati la Sekta Binafsi limekuwa likishiriki katika kazi mbalimbali za Wizara na Sekta Binafsi. Dawati limeshiriki katika maonesho ya Saba Saba ya mwaka 2019 katika Uwanja wa Mwalimu Nyerere, Dar es Salaam na Nane Nane 2019 katika Viwanja vya Nyakabindi Mkoani Simiyu na Viwanja vya Zuguni Mkoani Dodoma. Katika maonyesho yote Dawati limekuwa likikutana na wawekezaji na kushiriki katika kutoa mada za maendeleo. Dawati limekuwa likiandaa vipeperushi, mabango, fulana na kofia. Vipeperushi vimekuwa vikigawiwa na kugawiwa wadau wanaotembelea maonesho na ofisi ya Dawati.

Aidha, Dawati limekuwa likishiriki kutoa mada za uwekezaji na fursa za sekta ya mifugo na uvuvi vyombo katika vya habari kama redio, TV na mitando ya kijamii. Dawati limejitangaza kupitia vipindi vinavyorushwa na kupitia vipindi vinavyoandaliwa na Kitengo cha Habari cha Wizara na Kipindi cha ASDP II kilichoandaliwa na Wizara ya Kilimo. Jumla ya vipindi sita (**6**) vimeandaliwa kwa mwaka 2018/19 katika vyombo vya habari.

Vile vile, Dawati limekuwa likitoka katika Makala mbalimbali za magazeti ya serikali na binafsi kama Habari Leo, Mwananchi na Daily News ambayo yamekuwa yakitoa taarifa za Dawati na kueleza namna linavyofanyakazi na wadau wa sekta.

4.6 Mambo Mtambuka

4.6.1 Wadau Waliohudumiwa na Dawati

Dawati limekuwa likiwaunganisha na kuwashauri Wawekezaji na Benki/taasisi za fedha kwenye sekta ya Mifugo na Uvuvi. Dawati limeweza kutembelea/kukutana na wadau **213** wa Mifugo na Uvuvi na kutoa ushauri wa kitaalam, vikiwemo viwanda vya kusindika samaki, nyama, ngozi, maziwa pamoja na wafugaji wa samaki katika vizimba na mabwawa. Mikoa iliyotembelewa ni Dodoma, Mwanza, Simiyu, Geita, Kagera, Mara, Arusha, Kilimanjaro, Morogoro, Pwani, Lindi na Mtwara.

Katibu Mkuu wa Wizara ya Mifugo na Uvuvi Mh. Prof Elisante Ole Gabriel akikagua Ngozi kwenye mojawapo ya magala alipotembelea wadau wa sekta.

Wizara imeendelea kuongeza ushirikiano na Sekta Binafsi na wadau mbalimbali ikiwa ni pamoja na wadau wa maendeleo kama DALBERG, ANSAF, ASPIRE, WB, TADB, TPB Bank, NMB, CRDB, NIC, NSSF, PASS, TPSF na SAGCOT.

4.6.2 Vyama vya Ushirika vya Wavuvi

Dawati limekuwa likifanya kazi na Idara za Wizara na Maafisa Ushirika wa Mikoa na Wilaya ili kufanya ushirika wa wafugaji na wavuvi. Ufunguzi wa Dawati liliratibu zoezi la

ufunguzi wa "Mvuvi Account" katika Benki ya TPB kwa Chama Kikuu cha Ushirika wa Wavuvi Tanzania (CHAKUWATA) ili kusaidia wadau wa uvuvi kuweka akiba ya fedha na kupata mikopo. Aidha kupitia Dawati vyama vya Wadau wa Uvuvi vya Kikumba Itale, Igombe na Kasera vimeundwa. Naibu Waziri wa Wizara ya Mifugo na Uvuvi alizindua Akaunti hii tarehe 23/09/2019 huko Igombe, Ilemela, Mwanza.

Naibu waziri wa Mifugo na Uvuvi Mh. Abdallah Ulega akionyesha mfano wa kadi ya Mvuvi katika Hafla iliyofanyika katika mwalo wa Igombe tarehe 23/09/2019

Aidha, Wizara kupitia Dawati la Sekta Binafsi inaendelea kuunganisha vyama vya Ushirika **86** vya Wavuvi na taasisi za kifedha ili waweze kupata mikopo. Pia, Dawati limeendelea kuhamasisha na kuwezesha uanzishaji wa vyama vitatu vya Ushirika vya Wavuvi vya Kikumba Itale katika Wilaya ya Chato, Igombe katika Wilaya Ilemela na Kasera cha Tanga Mjini kwa Kanda ya Pwani.

Chama cha Kikumba Itale-Chato Geita kilizinduliwa rasmi tarehe 11/05/2019 na Mhe. Abdallah Ulega, Naibu Waziri wa Mifugo na Uvuvi na kutoa mchango wa Wizara wa Tshs. **5** milioni Kama mtaji. Pia, Chama cha Ushirika cha Igombe – Ilemela Mwanza kilisajiliwa Wizara imechangia Tshs. **5** milioni kama mtaji. Uanzishwaji wa vyama vya ushirika wa wavuvi umeongeza hamasa ya kuanzishwa kwa vyama vya wavuvi. Kwa sasa, kuna vyama zaidi ya **8** vilivyosajiliwa na vimewasilisha maombi ya kuunganishwa na benki ili kupata mikopo.

Waziri wa mifugo na uvuvi Mh. Joelson Mpina akionyesha hati ya usajili wa chama cha ushirika wa Igombe kwenye uzinduzi kanda ya Ziwa. (Oktoba, 2019)

4.6.3 Vyama vya Ushirika vya Wafugaji

TADB imeidhinisha mkopo kwa TDCU jumla ya Tshs. **237,970,000/=** kwa vyama vya CHAWAMU na UWAMWA kwa ajili ya ng'ombe bora **76** na ujenzi wa mabanda bora **25** ambao umekuwa ukitolewa kwa awamu kulingana na upatikanaji wa ng'ombe.

Wafugaji wa Ushirika wa Wafugaji Mwangoi (UWAMWA)- Mlalo, Lushoto mkopo wao ni jumla ya Tshs. **88,250,000/=** kwa ajili ya ng'ombe **25** kwa bei ya kila moja Tsh. **1,970,000/=**, jumla Tsh. **49,250,000/=** na ujenzi wa mabanda **13** bora kwa Tshs. **3,000,000/=** kila moja, jumla Tsh. **39,000,000/=** Dawati limewatemebelea baada ya kupokea ng'ombe hao **25**, ng'ombe wote wana mimba za miezi mitatu hadi saba na wanataraja kutoa lita za maziwa kati ya **15** na **20** kwa siku kulingana. Hata hivyo, taarifa za ubora na uzalishaji wa maziwa zitapatikana baada ya ng'ombe hao kuzaa na kuanza kukamuliwa na hii itategemea kwa asilimia kubwa matunzo watakayopatiwa ng'ombe hao ikiwa ni pamoja na malisho na huduma za afya.

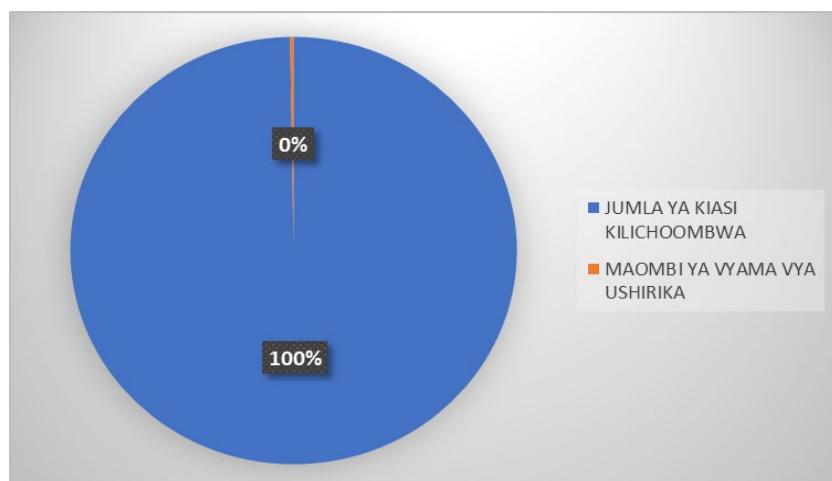
Chama cha Wafugaji Muheza (CHAWAMU) mkopo wao ni jumla ya Tshs. **149,720,000/=** kwa ajili ya ng'ombe **51** kwa bei ya kila moja Tsh. **1,970,000/=**, jumla Tsh. **100,470,000/=** na ujenzi wa mabanda **12** bora kwa Tshs. **3,481,000/=** kila moja, jumla Tsh. **41,772,000/=**. Ng'ombe **25** wameshapokelewa bado ng'ombe

26. Ng'ombe wote hawa kwa vyama vyote viwili wamepetikana kutoka kwa wafugaji wa Wilaya ya Rungwe.

Naibu Waziri wa Mifugo na Uvuvi Mhe. Abdallah Ulega akiwasikiliza kwa makini baadhi ya wanachama wa Chama Kikuu cha Ushirika wa Ng'ombe wa Maziwa Mkoa wa Tanga (TDCU). Pembeni ya Naibu Waziri ni Mkuu wa Mkoa wa Tanga Bw. Martine Shigella (21.10.2019)

MCHANGANUO WA MAOMBI YA MKOPO TADB KATI YA JAN HADI OKT 2019

Kiasi cha mikopo kilichotolewa ni kidogo ukilinganisha na maombi yote yaliyoombwa ya Zaidi ya TSh. Bilioni 92.

4.6.4 Bima na Mifuko ya Jamii

Dawati kwa kuona umuhimu wa wadau wa mifugo na uvuvi kuwa na Bima lilitembelea na kufanya kikao na Menejimenti ya Shirika la Bima la Taifa (NIC) kujadili aina za bima zinazofaa kwa wavuvi na wafugaji ambazo ni Bima za Maisha; Bima ya Flex kwa ajili ya kinga na akiba; Bima ya *Super Life Provider*; Bima ya *Marine Insurance* kwa ajili ya zana za uvuvi ikiwa ni pamoja na boti/meli zenye injini na nyavu; *Group Person Accident Product* ambayo inamlinda mteja popote masaa 24 na Bima ya mikopo (*Credit Insurance*) ambapo kuna makubaliano na Benki ya TPB kwa ajili ya kufidia mkopo iwapo mteja atapata matatizo. Aidha, kwa upande wa Bima ya mifugo timu ya watalaamu inafanya kazi ikiwa ni pamoja na kuandaa *risk strategy*. Dawati linaratibu kikao cha Wizara na NIC kuelezea menejimenti ya Wizara fursa zilizopo za Bima na kupanga kwa pamoja namna bora ya kuwahamasisha wadau kuwa na Bima.

Kwa upande wa Mifuko ya Jamii, Dawati limewasiliana na NSSF ambaao wameanza zoezi la kusajili wavuvi kujiunga na mfuko kwa ajili ya kujiwekea akiba ya uzeeni au pale mvuvi au mfugaji anapata matatizo na kushindwa kuendelea na shughuli za uvuvi au ufugaji.

5 MUUNDO NA MAJUKUMU YA DAWATI LA SEKTA BINAFSI

Dawati la Sekta Binafsi linaundwa na watalaam kutoka Wizara ya Mifugo na Uvuvi na sekta binafsi. Utekelezaji wa majukumu ya Dawati yatategmea kutembelewa na wadau au wawekezaji, kutembelea wawekezaji na kufanya tathmini ya mwenendo wa sekta za uzalishaji kutokana na taarifa mbalimbali za wizara na mashirika ya serikali.

Ukizingatia changamoto, fursa na vipaumbele vya Wizara ya Mifugo na Uvuvi kwa mwaka (2019/20), Dawati la Sekta Binafsi linafuatilia na kuainisha changamoto na fursa mbalimbali katika Sekta Binafsi ili kuongeza uwekezaji wenye tija na uchangiaji kwenye Pato la Taifa. Dawati la Sekta Binafsi litakuwa na mchango mkubwa katika kufikia adhma ya serikali ya Awamu ya Tano na katika kuelekea uchumi wa viwanda". Hivyo, lengo la dawati hili ni kuweka daraja baina ya sekta binafsi na kutoa suluhisho la changamoto zinazoikabili Sekta binafsi katika biashara ya uwekezaji katika Sekta ya

Mifugo na Uvubi. Dawati hili litatangaza fursa za Sekta ya Mifugo na Uvubi na kutengeneza wawekezaji na kuwatafuta wanaoendelea na uwekezaji. Hivyo, majukumu ya Dawati yatakuwa pamoja na yafuatayo: -

- a) Kupitia *Blueprint for Regulatory Reforms to Improve the Business Environment* kwa ajili ya kufanya mapitio ya sheria na kuainisha maeneo yanayohitaji mabadiliko ya kisheria kwenye sekta ya mifugo na uvubi na kuandaa mpango kazi wa utekelezaji;
- b) Kufanya uchambuzi wa kimkakati wa mnyororo wa thamani kwa ajili ya kusaidia upatikanaji wa ushahidi wa mabadiliko ya sera na utekelezaji wa ASDP-II;
- c) Kuafuatalia kwa karibu uwekezaji wa SEKTA BINAFSI kwenye Sekta ya Mifugo na Uvubi ikiwa ni pamoja kujua changamoto na fursa zilizopo ili kuweka mazingira mazuri ya biashara, kisha kuandaa mpango wa utekelezaji;
- d) Kushirikiana na Kitengo cha utafiti na ushauri wa masoko (*Marketing Intelligent Unit-MIU*) kutathmini muelekeo wa bei za masoko ya ndani na nje za mazao ya Mifugo na Uvubi na kutoa ushauri kwa ajili ya maboresho ya Sera; na
- e) Shughuli za kila siku za dawati.

6 CHIMBUKO NA VIPAUMBELE VYA UTEKELEZAJI

6.1 Chimbuko la Mkakati

Chimbuko la Mkakati wa Dawati kwa Mwaka 2019/20 linatokana na: -

- a) Kutekeleza ahadi ya Mheshimiwa **John Pombe Joseph Magufuli**, Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania, wakati wa kampeni za uchaguzi za mwaka 2015 na hata baada ya kuchaguliwa ameahidi kufanya mageuzi makubwa katika sekta ya Mifugo na Uvubi.
- b) Kutekeleza Ilani ya Uchaguzi ya Chama cha Mapinduzi (CCM) ya Mwaka 2015-2020, Ibara ya **25 (a - q)** kwa upande wa Mifugo na Ibara ya **27 (a-p)** kwa upande wa uvubi.

- c) Kutekeleza Mpango wa Maendeleo wa Miaka Mitano Awamu ya Pili (Five Year Development Plan II - FYDP II), 2016-2021; na
- d) Kutekeleza Programu ya Kuendeleza Sekta ya Kilimo Awamu ya Pili (Agriculture Sector Development Programme – ASDP II), Sera ya Mifugo (2006) na Sera ya Uvuvi (2015).

6.2 Vipaumbele vya Utekelezaji Mkakati

1. Kushirikiana na Sekta Binafsi katika mnyororo mzima wa thamani katika kuibua changamoto na fursa zilizopo kwenye Sekta za Mifugo na Uvuvi;
2. Kujenga mazingira mazuri ya uwekezaji katika Sekta za Mifugo na Uvuvi ikiwa na pamoja na kuwatambua wathibiti na uhusika wao katika uwekezaji kwenye sekta hizi;
3. Udhibiti wa bidhaa kutoka nje kwa kuongeza uzalishaji kwenye viwanda;
4. Uandaaji wa Vjarida vya Mnyororo wa Thamani kwa madhumuni ya kusaidia uelewa wa waandaaji wa sera na pia kuhamasisha wawekezaji;
5. Kuisadia Sekta Binafsi katika kutatua mambo ya kisera, kanuni na kisheria yanayokwamisha uwekezaji na uendeshwaji wa biashara katika Sekta za Mifugo na Uvuvi;
6. Kuhakikisha uwekezaji zaidi kwa kuitangaza Sekta ya Mifugo na Uvuvi;
7. Kuhamasisha upatikanaji wa mitaji na bima kupitia taasisi mbali mbali za kifedha kwa kupitia watu binafsi, vyama vya ushirika na makampuni;
8. Kufanya tathmini na ufuutiliaji (*Monitoring and Evaluation*) wa kazi mbalimbali kuendana na mpango mkakati huu.

7 MPANGO KAZI WA KAZI ZA DAWATI LA SEKTA BINAFSI 2019/20

Utekelezaji wa Mkakati wa Dawati la Sekta Binafsi utaongozwa na mpango kazi ufuatao:

NO	MALENGO	Kazi Mahsusni za Utekelezaji	Viashiria
1	Upatikanaji wa mikopo kwa wafugaji na wavuvi	Kuhamasisha vyama vya ushirika na kuvunganisha na taasisi za fedha kwa ajili ya mikopo	Idadi ya vyama vya ushirika vitakavyopata mikopo
		Kuhamasisha taasisi za wizara, wafugaji na wavuvi kwa ajili ya kufanya shughuli zao kibashara ikiwa ni pamoja na kuwaunganisha na taasisi za kifedha	Taasisi za uvuvi kuanza kuijiendesha kibashara na kupata mikopo
		Kutoa ushauri wa kitaalamu wa upatikanaji wa mikopo/lease financing, maandiko ya biashara, taasisi za dhamana kama PASS na Bima	Idadi ya maandiko ya uvuvi na zana za uzalishaji na dhamana za ukopaji
		Kufuatilia hali ya mikopo ya wafugaji na wavuvi kwenye taasisi za fedha	Vikwazo vya mikopo kupatikana kwa muda
2	Kufanya tafiti, kutangaza fursa na kutatua changamoto za uwekezaji	Kushirikiana na sekta binafsi kufanya tafiti za minyororo ya thamani ili kubaini fursa na maeneo ya uwekezaji	Idadi ya tafiti za minyoro ya mazao ya kisekta zilizofanyika
		Kushirikiana na sekta binafsi, kutembelea biashara zilizopo kwa kuainisha changamoto (<i>business development</i>) na kuhamasisha uwekezaji mpya (<i>Business promotion</i>)	Idadi ya biashara na wawekezaji waliosaidiwa
3	Kuitangaza sekta ya mifugo na uvuvi	Kushiriki warsha, makongamano, maonesho, mikutano, vipeperushi, mabango, na kutangaza fursa kupitia vyombo vya habari kama magazeti, TV, radio na mitando ya kijamii	Idadi ya matangazo, vipeperushi na mikutano ya kutangaza fursa
4	Kufanya tathmini na ufuutiliaji (Monitoring and Evaluation)	Kuandaa viashiria vya tathmini na ufuutiliaji	Aina ya viashiria vya tathmini na ufuutiliaji
		Kufanya tathmini na ufuutiliaji kuendana na <i>logical frame work</i>	<i>Logical frame work</i> kutumika katika kufanya tathmini na ufuutiliaji
		Kuandaa mikutano ya wadau katika Dawati ili kutathmini utekelezaji wa mkakati	Idadi ya mikutano ya wadau
5	Utekelezaji wa maagizo ya Wizara	Kuandaa taarifa za utekelezaji wa majukumu/maagizo ya Wizara	Idadi ya maagizo yaliyoteklezwa